

PROFETI I ISLAMIT

Nga

MAULANA MUHAMMAD ALI

Lahore – U.S.A.
2000

Një Skicë e Shkurtër e Jetës së Profetit

Ishte viti 571 i Epokës Kristiane kur lindi Profeti Muhammed, me 12 të muajit hënor Rabî'I. Ai vinte nga familja e lartë fisnike e Arabisë, Kuraishët, të cilët gëzonin një respekt shumë të lartë sepse ishin mbikqyrës të Shtëpisë së Shenjtë në Mekë, të Qabesë, qendrës shpirtrore të gjithë Arabisë. Në kohën kur ai lindi, Arabia ishte e zhytur thellë në formën më të keqe të idhujtarisë që kishte mbizotëruar ndonjëherë në ndonjë vend. Vetë Qabeja ishte e mbushur me idhuj, dhe, sikur kjo të mos mjaftonte, çdo shtëpi kishte idhujt e vet. Adhuroheshin dhe gurë të pagdhendur, pemë e grumbuj rëre. Me gjithë këtë idhujtari të madhe e të rrënjosur thellë, arabët, siç vëren Bosuorth Smithi, ishin materialistë. “Të ngrënit e të pirit”, siç thotë ai, “përbëjnë tonin epikurian të shumicës së poezive që kanë mbërritur deri tek ne”. Praktikisht nuk besohej fare në jetën pas vdekjes, dhe askush nuk kishte asnjë ndjenjë përgjegjësie për veprimet që kryente. Megjithatë, arabët besonin në djaj, dhe sëmundjet lidheshin me ndikimin e shpirtave të këqij. Mbizotëronte padija në shtresat e larta po ashtu si dhe në të ultat, sa që dhe më fisniku s’e kishte për gjë të mburrej për padijen e tij. Nuk kishte asnjë kod moral dhe vesi nuk njihte fre. Marrëdhëniet seksuale ishin të lira. Vjersha e këngë të ndyra këndoheshin nëpër tubime publike Tradhëtia bashkëshortore nuk dënohej fare dhe nuk ekzistonte asnjë sanksion moral kundër saj. Prostitucioni nuk shihej aspak si diçka e pandershme, kështu që njerëz me pozitë mund të mbanin shtëpi publike. Gratë ishin “në pozitën më poshtëruese, akoma më keq se ajo në të cilën gjendeshin ato nën ligjet e Manu-së në Hindustan.”¹ Gruaja shihej si një plaçkë e rëndomtë. Në vend që të kishte ndonjë të drejtë për të trashëguar pronë, vetë personi i saj ishte pjesë përbërëse e trashëgimisë, dhe trashëgimtari mund ta mbante ose ta flakte, si t’i donte qejfi, edhe në qoftë se nuk kishte interes për ta marrë për grua. Nuk kishte asnjë qeveri të emëruar, asnjë ligj në vend, dhe forca praktikisht bënte ligjin. Arabët bënë pjesë në të njejtën racë dhe flisnin të njejtën gjuhë, megjithatë ishin populli më i përçarë. Fiset bënë luftë me njeri-tjetrin dhe familjet me njera-tjetrën, për shkakun më të kotë. Ata që ishin më të fortë shkelnin të drejtat e më të dobhtëve, kuse të dobët nuk merrnin dot shpagim për padrejtësitë që u bëheshin. Gruaja e ve dhe jetimi nuk kishin asnjë përkrahje, kurse skllëvërit trajtoheshin në mënyrën më mizore.

Në gjirin e këtij populli lindi Muhammedi, jetim qysh në lindje, i cili humbi edhe nënën që kur ishte gjastë vjeç. Ai rridhte nga familja shumë fisnike e Kuraishëve, megjithatë, si të gjithë bashkatdhetarët e tjerë, ai nuk mësoi dot shkrim e këndim. Ai ruajti delet për njëfarë kohe, dhe më fisniku midis arabëve nuk e kishte për turp ta bënte një punë të tillë, por në rini ai u muar kryesisht me tregti. Megjithatë, ajo që e dalloj qysh në fillim nga të gjithë bashkatdhetarët e tjerë ishte morali i tij i lartë. Kurani i Shenjtë, i cili përmban përshkrimin më besnik të jetës së Profetit, thotë se ai ishte “mbajtës i moralit më të lartë.”² Duke bërë përgjithësisht një jetë të përmbajtur, ai kishte për miq vetëm ata burra madhështia morale e të cilëve pranohej nga të gjithë. Besnikëria e tij ndaj së vërtetës dëshmohej me fjalët më të qarta.³ Kundërshtarët e tij më të rreptë u munduan më

¹ Bosworth Smith

² 68:4

³ 6:33

kot të gjenin qoftë dhe një njollë të zezë të vetme në karakterin e tij gjatë dyzet vjetëve që ai kishte kaluar midis tyre përpara se të merrte thirrjen Hyjnore.⁴ Ishte i ri kur, në saje të karakterit të tij të pastër e të papërlyer dhe të dashurisë për të vërtetën e ndershmërinë, fitoi nga bashkatdhetarët e tij titullin *al-Amîn*, apo Besniku. Duke jetuar në një vend ku adhurimi i idhujve ishte baza e jetës së përditshme të bashkësisë, Muhammedi ushquu urrejtje për idhujtarinë qysh në fëmijëri, dhe Kurani i Shenjtë bëhet përsëri pikë referimi për ne për të dëshmuar se ai kurrë nuk e përkuli kokën përpara ndonjë idhulli.⁵ Bile dhe Sër Uilljam Muiri jep dëshmi për pastërtinë e karakterit të tij në rini: ‘Autoritetet tanë të gjithë bien dakord në paraqitjen e rinisë së Muhammedit si të mbushur me modesti sjelljeje e pastërti karakteri të rrallë midis mekanëve (banorëve të Mekës).’ Dhe përsëri: ‘I pajisur me mendje të mprehtë e shije të hollë, i përmbajtur e i mendueshëm, ai e kalonte pjesën më të madhe të kohës i mbyllur në vetvete. Ndërsa ai i kalonte orët e lira i zhytur në mendime të thella, të tjerët e një damke të ulët merreshin me argëtime vulgare e imoralitete të turpshme. Karakteri i bukur dhe sjelljet e ndershme të këtij të riu që nuk binte në sy fituan lëvdatat e qytetarëve të tij: dhe me miratim të përgjithshëm ai mori titullin *al-Amîn*, qw do tw thotw ‘Besnik’.’

Ndonëse jetonte në një qytet në të cilin orgjitet e të pirit ishin më se të zakonshme, as edhe një pikë verë nuk i lagu kurrë buzët e tij. Bile as Abû Bakari, miku më i ngushtë i rinisë së Muhammedit, kurrë nuk e provoi verën. Shoqëria në Mekë gjente kënaqësi në bixhoz, megjithatë Muhammedi nuk mori pjesë kurrë në argëtime të tilla. Ai jetonte midis njerëzve të cilët ishin të dhënë pas luftrave po aq sa ishin të dhënë pas verës, megjithatë ai nuk provoi kënaqësi as për njerën as për tjetrën.

Të citojmë Muir-in përsëri: ‘Ndonëse tani ishte gati njëzet vjeç, ai nuk i kishte për zemër armët.’ I detyruar nga rrethanat, atij iu desh të merrte pjesë në një rast në luftën e famshme sakrilegjioze që vazhdoi për katër vjet midis Kuraishëve dhe Havazinëve. Megjithatë, ai nuk bëri më tepër veç mblidhte shigjetat që vinin nga armiku dhe ua dorëzonte xhaxhallarëve të tij. Bile as me tregti nuk u muar i nisur nga dëshira për pasuri, por thjesht nga respekti për xhaxhain e tij Abu Talibin, të cilin kishte dëshirë ta ndihmonte. Muiri thotë kështu: ‘Muhammedi kurrë nuk shfaqti lakmi për pasuri; dhe në asnjë periudhë të karrierës së tij ai nuk u dha energjikisht pas grumbullimit të pasurisë. Po ta linin të vendoste vetë, ai ndoshta do të kishte parapëlqyer qetësinë e prehjen e jetës së atëhershme në vend të gjallërisë, zhurmës e telasheve të një udhëtimiti tregtar. Atij kurrë nuk do t’i kishte vajtur në mendje spontanisht që të ndërmernte një ekspeditë të tillë. Por kur ia propozuan, shpirti i tij bujar menjëherë ndjeu nevojën të bënte gjithshka që të ishte e mundur për t’ia lehtësuar barrën xhaxhait të tij, kështu që iu përgjigj thirrjes me entuziazëm.’

Mbi të gjitha, jeta e tij më e hershme u dallua nga ajo veçoria e rrallë, më e rralla në tërë Arabinë e asaj kohe, e dashurisë për të varfërit, jetimët, gratë e veja, të dobëtit, të pashpresët dhe skllëverit. Përpara se të kishte bollëk material, ai ishte një nga pjesëtarët e atyre që u betuan për të qëndruar përkrah të shtypurve dhe formuan një lidhje si mbrojtës të të lënduarve. Kur u martua në moshën njëzetepesë-vjeçare me një vejushë të pasur, Khadixhen, ai shpenzoi pa hesap për të ndihmuar të varfërit. Çdo skllav që vuri këmbën në shtëpinë e tij u lirua prej tij. Ai kishte fituar një famë aq të madhe për ndihmën që u

⁴ 10:16

⁵ 109:4

jepte të varfërve sa që kur Kuraishët, pas Thirrjes Hyjnore, i kërkuan Abu Talibit që ta dënonte me vdekje, prijësi plak nuk pranoi dhe i thuri lavde në një poezi si “Mbrotjtës i jetimëve dhe i grave të veja.” Para se të ndodhte kjo, në kohën kur sapo e kishte pranuar Thirrjen Hyjnore dhe ishte ende i pasigurtë nëse do të ishte në gjendje të realizonte qëllimin madhështor të reformimit të bashkatdhetarëve të tij, e shoqja, Khadijheja, e qetësoi atë duke i thënë se “Zoti nuk do ta turpëronte, sepse ai mbante barrën e atyre që ishin të raskapitur, dhe ndihmonte të varfërit, dhe ua qetësonte shpirtin atyre që ishin në hall, dhe nderonte mikun, dhe i donte të afërmit e tij.”⁶

Këtyre cilësive të mëdha iu shtua shqetësimi që provonte për një njerëzim të rënë poshtë moralisht. Kurani bën fjalë për këtë në mënyrë të përsëritur.⁷ Me kalimin e viteve idhujtaria flagrante e arabëve dhe sjelljet e tyre të këqia rëndonin gjithnjë e më shumë në zemrën e tij dhe ai kalonte orë të tëra në vetmi në malet aty për rreth. Akoma më vonë, ai shkonte shpesh për ditë të tëra në një shpellë në rrëzë të malit Hirâ, dhe pikërisht këtu iu shfaq drita Hyjnore e ndriçoi mbi të me tërë shkëlqimin e saj. Në fillim ai ishte në mëdyshje nëse do të ishte në gjendje t’ia dilte mbanë detyrës së madhe, por shqetësimi i tij shpejt i lëshoi vendin besimit absolut se e vërteta do të triumfonte përfundimisht, dhe ai iu vu punës me një forcë të tillë vullneti e vendosmëri qëllimi që nuk mund t’i lëkundte as kundërshtimi më i rreptë i tërë Arabisë. Qysh në fillim mesazhi i tij ishte për të gjithë, si për arabët ashtu dhe për jo-arabët, si për idhujtarët ashtu dhe për çifutët, për kristianët dhe për magianët (priftërinjtë magjistarë). Dhe ai nuk ishte vetëm për qytetin Mekës, sepse Meka ishte qendra ku grumbulloheshin çdo vit me mijra gra e burra nga të katër anët e Arabisë. E shoqja, Khadijheja, ishte e para që i besoi atij, dhe ajo u pasua nga të tjerë të cilët ishin ose miqtë e tij më të ngushtë ose njerëzit e tij më të afërt. Siç vëren Muiri: “Ajo që e përforcon akoma më tepër sinqeritetin e Muhammedit është fakti se ata që e përqaftuan të parët Islamit nuk ishin vetëm njerëz me karakter të lartë, por dhe miq të tij të zemrës dhe njerëz të rrethit të tij familjar, të cilët, duke e njohur nga afër jetën e tij private, me siguri do të kishin qenë në gjendje të konstatojnë sadopak ndonjë mospërputhje që pak a shumë ekziston midis veprimeve të një gënjeshtari hipokrit përjashta dhe sjelljes së tij në shtëpi.”

Shfaqjet (Feksjet) e tij të para vënë theksin mbi fuqinë e madhe dhe madhështinë e Qenies Hyjnore dhe mbi pashmangshmërinë e gjykimit. Kuraishët e tallën në fillim, e trajtuan me përçmim dhe e quajtën të çmendur. Pavarësisht nga kjo, atij vazhduan t’i shtohen pasuesit nga dy e nga tre, deri sa mbrenda katër vitesh numri arriti në dyzet dhe persekutimi u bë i egër. Në fillim u torturuan skllevrit. Bilâli, zezak i lindur, kur e detyruan të rrinte shtrirë mbi rërën përvëluese nën rrezet e diellit arab të mesditës, vazhdoi të thërriste “Një, Një” për habinë e persekutorëve të tij. Por zjarri i persekutimit pasi u ndez një herë nuk frenohej dot më. Konvertët (këtu: përqaftuesit e Islamit) nga shtresat e larta iu nënshtruan vuajtjeve krahas pasuesve më të varfër. As vetë Profeti nuk i shpëtoi dot mizorive të persekutorëve. Muslimanët nuk mund të mblidheshin ose t’i thonin lutjet në vende publike. Megjithatë Muhammedit vazhdonin t’i shtoheshin pasues të rinj, ndërkohë që kundërshtarët e tij u bënë gjithnjë më të rreptë në persekutimet e tyre deri në atë shkallë sa disa nga (konvertët) pasuesit më të përvuajtur u vranë në mënyrën më shtazarake. Zemra e butë e Profetit u prek thellë kur pa këtë trajtim brutal të burrave e

⁶ Bukhârî, I:I

⁷ 9:128; 18:6; 26:3; 35:8

grave të pafajshme. Prandaj, pavarësisht nga fakti se do të mbeste vetëm midis kundërshtarëve të tërbuar, ai e këshilloi tufën e vogël të pasuesve të tij të shkonin e të vendoseshin në një vend të sigurtë. Njëmbëdhjetë burra e gra u larguan nga Meka në vitin e pestë të Hixhras dhe emigruan në Abisini. Ata u ndoqën deri atje nga një përfaqësi e kundërshtarëve të tyre, të cilët i paraqitën një petition sundimtarit të Abisinisë ku i kërkonin ekstradimin (përzënie) e tyre. Kauza Muslimane iu paraqit mbretit nga kryetari i tyre si më poshtë:

O Mbret! Ne jemi një popull i paditur i dhënë pas idhujtarisë. Ne e kishim zakon të hanim dhe kufomat e kafshëve që vdisnin në mënyrë të natyrshme, si dhe të bënim të gjitha llojet e gjërave më të paturpshme. Ne nuk pyesnim fare për detyrimet ndaj të afërmeve, dhe sillëshim keq me fqinjët. Më të fortët midis nesh përfitonin në kurriz të të dobtëve, gjersa më në fund Allahu nxorri një Profet për reformimin tonë. Prejardhja e tij, drejtësia e tij, karakteri i tij i lartë dhe virtytet e tij janë të mirënjohura për ne. Ai na bëri thirrje që t'i faleshim Allahut dhe na ftoi që të hiqnim dorë nga idhujtaria dhe adhurimi i gurëve. Ai na urdhëroi që të themi të vërtetën, t'i përmbahemi besimit tonë, të tregojmë respekt për miq e kushërinj, dhe t'u bëjmë mirë fqinjëve. Ai na mësoi të qëndrojmë larg nga çdo gjë e ndyrë dhe ta shmangim gjakderdhjen. Ai i bëri të ndaluara të gjitha llojet e gjërave të padenja, thënien e gënjeshtreve dhe keqpërdorimin e pasurisë së jetimëve. Kështu ne i besuam atij, i vajtëm pas dhe vepruam në përputhje me mësimet e tij. Si rezultat i kësaj njerëzit tan filluan të na bëjnë keq, të na torturojnë, duke menduar se ne mund të betoheshim solemnisht se hiqnim dorë nga besimi ynë dhe do të riktheheshim tek idhujtaria. Mirëpo kur mizoritë e tyre kapërcyen çdo kufi, ne erdhëm për të kërkuar strehim në vendin tuaj.

Negusi u prek thellë nga kjo deklaratë dhe nga një recitim nga Kurani i Shenjtë, kështu që nuk pranoi t'ia dorëzonte muslimanët armiqve të tyre. Muslimanë të tjerë shkuan në Abisini vitin e ardhshëm, gjersa numri i përgjithshëm arriti në 101, përjashtuar fëmijët. Kuraishët bënë ç'është e mundur për ta frenuar këtë vale emigracioni, por më kot. Shpejt ata u acaruan pa masë ndaj Profetit dhe grupit të vogël të muslimanëve që kishin mbetur me të në Mekë. Kur nuk qenë në gjendje ta bindnin Abû Tâlibin, prijësin e Hashimitëve (familje e Profetit), që t'ua dorëzonte Profetin atyre për t'i dhënë fund jetës së tij, dhe kur nuk arritën ta joshnin Profetin duke i ofruar kurorë mbretërore, pasuri e bukuri, më në fund ata ranë në ujdi dhe i mbyllën hashimitët e muslimanët në një lagje të vogël, ku ata iu nënshtruan privacioneve ekstreme për tre vjet me radhë, duke iu lejuar liri veprimi vetëm gjatë kohës së pelegrinazhit. Këta tre vjet qenë vitet e vuajtjeve më të mëdha për muslimanët dhe Islami bëri shumë pak përparim gjatë kësaj kohe.

I çliruar më në fund nga ky burgim, Profeti kishte ende besim të patundur si gjithnjë në triumfin e së vërtetës, ndonëse përballej me dëshpërime nga të gjitha anët. Në qoftë se Meka tani ishte krejt e shurdhët ndaj predikimeve të tij, ai do të drejtohej diku gjetkë. Shkoi në Tâ'if, një qytet tjetër i madh i Arabisë. Mirëpo këtu ai gjeti një terren akoma më të vështirë se në Mekë. Nuk u lejua të qëndronte në Tâ'if pas dhjetë ditësh, dhe kur mori rrugën e kthimit e gjuajtën me breshëri gurësh. Me gjakun që i kullonte çurg dhe duke mos u lejuar nga persekutorët tij që të bënte pushim, ai më në fund u kthye në Mekë, akoma më i dëshpëruar se kur kishte ikur prej këtej. Por në qoftë se njerëzit nuk po

ia vinin veshin fjalëve të tij, ai do t'ia hapte zemrën Zotit i cili është gjithmonë gati për të dëgjuar, dhe ai iu lut Zotit kështu kur po kthehej nga Tâ'ifi:

O Zoti im! Po të ankoem Ty për dobësinë e fuqisë sime dhe për mungesën e produktivitetit të ideve të mia, si dhe për zhvleftësimin tim në sytë e njerëzve. Ti je më Mëshiruesi i mëshiruesve, Ti je Perëndia i të dobtëve. Në dorë të kujt do të më lesh, në dorë të armikut zemërgur i cili do të më shikonte shtrembër e vetullngrysur, apo në dorë të një miku të ngushtë të cilit Ti i ke besuar kontrollin e çështjes sime? Asgjë tjetër nuk më intereson në botë mjafton të kem mbrojtjen Tënde. Në dritën e fytyrës Tënde kërkoj strehë, në atë dritë që ndriçon qiellin dhe shpërndan çdo lloj errësire, dhe e cila kontrollon të gjitha çështjet e kësaj bote si dhe ato të Botës së Përtejme. Kurrë mos ndodhtë që unë të provokoj zemërimin Tënd apo që Ti të jesh i pakënaqur nga unë. Nuk ka forcë tjetër, as pushtet tjetër që matet me Ty.

Ai e ndjen se asnjëri nuk ia vë veshin mesazhit të tij, megjithatë besimi i tij në mirësinë e Zotit dhe në triumfin përfundimtar të kauzës së tij është i palëkundur si gjithmonë. Për të Zoti është gjithshka e mbi gjithshka dhe kundërshtimi i të gjithë botës nuk është asgjë. Me qetësi të habitshme ai i nënshtrohet vështirësive nga më të rreptat, të cilat duhet t'i pësojë për të punuar për të mirën pikërisht të atyre njerëzve të cilët provojnë kënaqësi kur i shkaktojnë atij torturat më mizore. Të gjitha këto, thotë ai, janë të papërfillshme për sa kohë që ai gëzon kënaqësinë e Zotit. Ç'besim i patundur në Zotin, çfarë nënshtrimi ngazëllyes ndaj vullnetit të Tij suprem, ç'lumturi shpirtorë e pacenuar!

Edhe tre vjet të tjerë kaluan në Mekë midis rrethanave nga më të vështirat. Ndërkohë, Islami zuri rrënjë në Medinë dhe u përhap me shpejtësi. Kur viti i trembëdhjetë i Thirrjes po i afrohej fundit, shtatëdhjetë-e-pesë muslimanë (përfshirë dy gra) nga Medina erdhën për të bërë pelegrinazh dhe u betuan për besnikëri ndaj Profetit, duke pohuar se në rast se ai vendoste për të shkuar në Medinë, ata do ta mbronin kundër armiqve të tij ashtu siç mbronin gratë e fëmijët e tyre. Pikërisht atëherë nisi eksodi i muslimanëve drejt Medinës. Profeti vendosi të qëndronte vetëm i rrethuar nga armiq që po bëheshin gjithnjë e më të egërsuar, mjafton që t'i shihte pasuesit e tij që ishin të sigurtë në qendrën e re.

Kjo tregon thellësinë e dashurisë dhe të merakut për pasuesit e tij. Ai ishte më i shqetësuar për sigurinë e tyre sesa për të vetën. Brenda dy muajsh rreth 150 muslimanë u larguan nga Meka dhe atje mbeti vetëm Profeti me dy nga miqtë e tij më të ngushtë. Kishte arritur tani momenti psikologjik për armiqët e tij që të jepnin goditjen përfundimtare. Deri në atë kohë ishin bërë përpjekje individuale për ta hequr qafe Profetin, por ato kishin dështuar. Në qoftë se nuk jepej menjëherë goditja përfundimtare, Profeti mund të ikte në Medinë dhe t'u shpëtonte nga duart. U mbajt një konferencë e madhe e të gjitha fiseve dhe u muar një vendim përfundimtar. Do të zgjidhej nga një i ri për çdo klan dhe të gjithë ata së bashku do të lëshoheshin mbi Profetin në të njëjtën kohë, në mënyrë që asnjë klan i veçantë të mos mbante përgjegjësi për vrasjen. Shtëpia e Profetit u rrethua nga këta të rinj gjakpirës sapo ra mbrëmja, por, pa iu trembur syri dhe duke pasur besim në mbrojtjen Hyjnore, Profeti kaloi përmes tyre pa u vënë re. Në errësirën e natës dhe vetëm me një shoqërues ai kaloi nëpër rrugët e Mekës dhe shkoi në kodrat e zhveshura e shkëmbore në rrethina, gjersa më në fund u gjet një vend-strehim në

një shpellë që njihet me emrin Thaur. Kur zbardhi dita, armiqtë e panë dështimin e planit të tyre dhe të gjitha fshatrat për rreth u kontrolluan me shpejtësi. Një grup ndjekësish arriti deri te goja e shpellës. Përmes një të çare Abu Bakari i pa armiqtë të goja e shpellës dhe u dëshpërua. “Mos u dëshpëro, se Allahu është me ne,” i tha Profeti. Sa më të pakëta bëheshin mundësitë për të shpëtuar, aq më shumë i forcohej besimi në Zotin. Dhe me siguri një fuqi e padukshme e shpëtoi atë gjatë tërë jetës sa herë që u lëshua mbi të dora e armikut. Pas tri ditësh Profeti dhe shoqëruesi i tij u nisën për në Medinë.

Nuk ishte vetëm Profeti që duroi të gjitha ato prova të vështira me aq vullnet në Mekë për trembëdhjetë vjet; edhe ata që i vajtën pas i duruan persekutimet me të njejtën forcë vullneti. Jeta e re që kishte shpalosur përpara tyre Profeti ka merituar lëvdata nga Sër Uilljam Muiri:

Besimtarët i përballuan persekutimet me durim e shpirt tolerant. . . . Njëqind burra e gra pranuan më mirë të braktisnin shtëpitë e të kërkonin strehim si refugjatë në Abisini derisa të kalonte furtuna, sesa të hiqnin dorë botërisht nga besimi i tyre i çmuar. Dhe tani përsëri një grup akoma më i madh, së bashku me vetë Profetin, po emigronin nga qyteti i tyre që e donin shumë me Tempullin e tij të Shenjtë, i cili ishte për ta vendi më i shenjtë mbi tokë, dhe po iknin në Medinë. Atje, e njejtja fuqi joshëse e mrekullishme kishte përgatitur për ta mbrenda dy ose tre vjetësh një bashkësi vllazërore të gatshme për të mbrojtur Profetin dhe pasuesit e tij me gjakun e tyre. E vërteta çifute kishte tingëlluar prej kohësh në veshët e burrave të Medinës, por ata duhej të dëgjonin vargjet e Profetit arab që ata të mund të zgjoheshin nga gjumi i tyre dhe të hidheshin papritmas drejt një jete të re e serioze.

Profeti arriti në Medinë me 12 të muajit hënor Rabî’I, që i korrespondon 28 qershorit 622 të Epokës Kristiane. Gjëja e parë që bëri ai kur arriti në Medinë ishte ndërtimi i një xhamie, e cila tashmë është bërë e famshme si Xhamia e Profetit. Këtu lutjet i drejtoheshin Zotit pesë herë në ditë në një atmosferë të lirë për herë të parë në historinë e Islamit. Pastaj ai iu vu punës për të themeluar një bashkësi vllazërore të muslimanëve. Ata që kishin ikur nga Meka, të quajtur muhaxhirë (refugjatë), kishin lënë mbrapa gjithë pronën e tyre. Kështu, për të siguruar strehë për ta, çdo refugjat ishte i lidhur me një akt vllazërimi me një nga banorët e Medinës, të cilët quheshin Ansâr (ndihmues).

Çështja e tretë e rëndësishme të cilës i kushtoi vëmendje Profeti ishte vendosja e marrëdhënieve miqësore midis fiseve të ndryshme që jetonin në Medinë. Midis tyre kishte tre klane çifute, me të cilët gjithashtu u përfundua një pakt. Kushtet kryesore të këtij pakti ishin si më poshtë:

1. Muslimanët e çifutët do të jetojnë si një popull i vetëm.
2. Secila nga palët do të mbajë besimin që ka.
3. Në rast lufte me një palë të tretë, secila do të jetë e detyruar t’i vijë në ndihmë tjetrës, me kusht që pala në luftë nuk është agresore.
4. Në rast të ndonjë sulmi mbi Medinën, të dy palët duhet të bashkohen duart për ta mbrojtur.
5. Paqa do të bëhet pas konsultimit me njera tjetrën.
6. Medina do të konsiderohet si e shenjtë nga të dyja palët dhe çdo lloj gjakderdhjeje është e ndaluar mbrenda saj.
7. Profeti do të jetë gjyqi përfundimtar i apelit në raste të diskutueshme. Kjo akt-marrëveshje me çifutët tregon se Profeti kishte një parandjenjë se Kuraishët e xhindosur, të cilët kishin dështuar në përpjekjet e tyre për t’i dhënë fund jetës së tij në Mekë, tani do të sulmonin Medinë.

Ne kemi parë se kur muslimanët ikën në Abisini, Kuraishët u përpoqën me të gjitha mjetet që kishin në dorë për t'i përzënë ata që andej. Si mund të duronin ata që të shikonin lulëzimin e Islamit aq afër, në Medinë, një qytet i rëndësishëm vetëm 270 milje larg vendlindjes së tyre dhe në rrugën tregtare për në Siri. Muhammedi kishte marrë tashmë një sinjal nga Lart se do t'i duhej të bënte një luftë për ta shpëtuar Islamin nga shfarosja e plotë. Atij iu tha se shpata do të ngrihej kundër tij dhe atij do t'i duhej të luftonte për ta shpëtuar bashkësinë e vogël të Islamit nga shkatërrimi po të binte në duart e një armiku të fuqishëm i cili ishte i vendosur ta çrrënjoste Islamin nga toka e Arabisë. Për nga natyra Muhammedi nuk ishte i prirur ndaj luftës; ai nuk e kishte përdorur shpatën asnjëherë në luftë reale deri në moshën pesëdhjetë-e-pesë vjeçare, dhe kjo në një vend ku, për shkak të luftimeve të vazhdueshme vllavrasëse, luftimi ishte bërë një prirje e veçantë e popullit. Feja që predikonte ai, Islami, (fjalëpërfjalë 'paqe' ose 'nënshtrim'), ishte një fe paqeje, e cila e vinte theksin në lutjet ndaj Zotit dhe në shërbimin ndaj njerëzimit, dhe atij iu kërkua që ta predikonte këtë fe, të transmetonte mesazhin Hyjnor, jo t'ua impononte atë të tjerëve:

E vërteta vjen nga Zoti juaj, kështu kush të dojë le ta besojë, kush të dojë mos ta besojë.⁸

Ne ia kemi treguar njeriut udhën, ai mund të jetë mirënjohës ose mund të mos jetë mirënjohës.⁹

Dhe në mënyrë akoma më të thjeshtë ajo shprehet me këto fjalë:

Nuk ka detyrim në fe.¹⁰

Por lufta po i imponohej atij dhe e kishte për detyrë, siç iu tha, që t'i mbronte antarët e bashkësisë së tij të shtypur, të cilët kishin ikur dy herë nga shtëpitë e tyre në një vend të largët për shkak të persekutimeve nga një armik mizor:

Leje për të luftuar u jepet atyre ndaj të cilëve bëhet luftë, sepse ata janë të shtypur, dhe Allahu është fare mirë në gjendje për t'i ndihmuar.¹¹

Pse u përzunë nga shtëpitë e tyre? Pse u bë luftë kundër tyre? Cili ishte faji i tyre?

Ata të cilët janë përzënë nga shtëpitë e tyre pa asnjë shkak të drejtë, por vetem sepse thonë 'Zoti ynë është Allahu.'¹²

Të adhuroje Allahun, të thojë se Allahu është Zoti ynë, të përkuleshe përpara Tij, ishte fyerje në këtë vend, ndëshkimi për të cilin ishte që njerëzit që adhuronin Zotin dhe vendet ku adhurohej Ai duhej të shkatërroheshin. Kështu muslimanëve iu kërkua që të mbronin të gjitha faltoret, pavarësisht nëse ata u përkisnin çifutëve, kristianëve apo vetë komunitetit të tyre:

Po të mos i kishte përzënë Allahu disa njerëz me anën e disa të tjerëve, monastiret dhe kishat dhe sinagogët dhe xhamiat në të cilat përmendet më së shumti emri i Allahut, me siguri do të ishin shembur.¹³

Këto tri thënie pasojnë njera tjetrën në shfaqjen Hyjnore të Profetit. Në një shfaqje të mëvonshme atij iu tha edhe se ai në asnjë mënyrë nuk duhej të bënte luftë agresive. Vetëm në mbrojtje atij i lejohej të rrëmbente shpatën:

⁸ 18:29

⁹ 76:3

¹⁰ 2:256

¹¹ 22:39

¹² 22:40

¹³ 22:40

Dhe lufto sipas këshillës së Allahut me ata të cilët luftojnë me ty, dhe mos e tejkallo këtë kufi, sepse Allahu nuk i do ata që i kapërcejnë kufijtë.¹⁴

As që mund të bëhej fjalë për të kthyer ndokënd në Islam me forcë; përkundrazi, ishte armiku ai që donte t'i largonte muslimanët me forcë nga Islami:

Dhe ata nuk do të pushojnë së luftuari me ju derisa t'ju largojnë nga feja juaj po të munden.¹⁵

Feja ishte një çeshtje midis Zotit e shërbëtorëve të Tij dhe askush nuk kishte të drejtë të detyronte njeri për të përqaftuar një fe të veçantë, kështu që Profetit iu desh të luftonte për kauzën fisnike të lirisë së njeriut:

Dhe lufto me ata derisa të mos ketë më persekutim dhe feja të lidhet vetëm me Allahun. Por në qoftë se ata heqin dorë nga persekutimi, atëhere nuk duhet të ketë urrejtje kundër tjetërkujt veç shtypësve.¹⁶

Në qoftë se Profetit iu kërkua që ta pushonte luftën kur armiku të pushonte persekutimin për shkak të fesë, atij iu kërkua që ta pushonte luftën edhe në qoftë se armiku ofronte paqe, ndonëse ai mund ta bënte për të fituar kohë për të rifilluar sulmin:

Dhe në qoftë se ata ofrojnë paqe, edhe ti pranoje atë dhe kij besim tek Allahu; Ai është Dëgjuesi, i Dituri. Dhe në qoftë se ata kanë si qëllim t'ju gënjejnë, atëherë me siguri Allahu është im mjaftueshëm për ju.¹⁷

Pikërisht në këto rrethana dhe në këto kushte Profeti u lejua të luftonte. Deri në këtë kohë ai nuk kishte stërvitur as edhe një njeri të vetëm për luftë; as ushtri nuk kishte fare. Kishte vetëm një bashkësi të vogël pasuesish të cilët ishin stërvitur vetëm për t'iu lutur Zotit, dhe as ata nuk mund të detyroheshin për të luftuar. Ishte detyra e tij që ta vazhdonte luftën edhe sikur të mbetej fare vetëm:

Lufto atëherë siç të mëson Allahu; kjo nuk është detyrim për ty përveç se në lidhje me vetveten, dhe ngjall entuziazmin te besimtarët; ndoshta Allahu do ta frenojë luftën e artyre që nuk besojnë, dhe Allahu është më i forti në trimëri dhe më i forti për të ndëshkuar (fajtorët).¹⁸

Njësi të vogla të Kuraishëve e kishin zakon të dilnin për ekspedita kusarie dhe të kontrollonin vendin me shpejtësi deri në rrethinat e Medinës. Situata e kërkonte që Profeti t'i mbante sytë hapur. Ai dërgoi patrulla zbulimi për të vëzhguar lëvizjet e armikut dhe për të vajtur te disa fise që të siguronin përkrahjen ose asnjësinë e tyre. Një patrullë e tillë, e cila u dërgua me urdhra të shpejta për të mbledhur informacion rreth lëvizjeve të Kuraishëve, aksidentalisht vrau një anëtar të Kuraishëve me emrin Ibn Hadzrami. Praktika e zakonshme në Arabi në raste të tilla ishte të kërkohet para gjaku (haraç). Por Kuraishët donin një pretekst për të ngritur popullatën kundër muslimanëve dhe vrasja e Ibn Hadzramit jepte mundësinë e duhur.

Një pretekst tjetër iu krijua nga një karvan kuraish që vinte nga Siria pikërisht në atë kohë. Duke e ditur se muslimanët ishin ende shumë të dobët, Kuraishët menduan se 1000 burra do të mjaftonin për t'i asgjësuar ata. Me një ushtri të tillë ata marshuan drejt Medinës në muajin e Ramazanit, muajin musliman të agjërimit, në muajin e dytë të

¹⁴ 2:190

¹⁵ 2:217

¹⁶ 2:193

¹⁷ 8:61, 62

¹⁸ 4:84

Arratisjes se Profetit. Kur lajmi për këtë arriti në Medinë, Profeti bëri përgatitje të shpejta për t'u ndeshur me ta, por mundi të mblidhte vetëm një forcë prej 313 muslimanësh. Të dyja forcat u ndeshën në Badër, një vend që ishte tri ditë larg rrugë nga Medina dhe dhjetë ditë nga Meka. Në njerën anë ishin 1000 luftëtarë veteranë për të cilët luftimi kishte qenë profesion gjatë tërë jetës së tyre, të armatosur me të gjitha llojet e armëve luftarake të asaj kohe, kurse nga ana tjetër ishin vetëm 313 burra të armatosur lehtë, përfshirë djem shumë të rinj dhe burra në moshë të thyer. Profeti e pa këtë dhe e kaloi natën në shqetësim të thellë duke iu lutur Zotit në një kasolle të vogël: “O Allah! Në qoftë se vullneti Yt bën që ky grup i vogël besimtarësh të shuhet në këtë ditë, nuk do të mbetet askush mbi tokë për t’ju adhuruar Ju dhe për t’ia transmetuar botës mesazhin Tënd. O i Përrjetshëm! O Jetdhënës që u jep jetë të gjithëve! Ty të lutem me lotë në sy për mëshirën Tëndë.”

Ajo që nuk pritej ndodhi. Thuajse të gjithë prijësit kuraishë, udhëheqësit kryesorë të fushatës kundër Islamit, u vranë në luftim. Kur panë se prijësit e tyre u vranë, ushtarët e thjeshtë i zuri paniku dhe ia mbathën me të katra. Shtatëdhjetë u vranë dhe po aq u zunë robër. Në anën e muslimanëve pati katërmëdhjetë të rënë.

Disfata e Kuraishëve në Badër ishte një turpërim publik të cilin ata nuk mund ta linin pa hakmarrje. Një ushtri e fortë prej 3000 vetash, midis të cilëve kishte luftëtarë të tillë si Khâlidi, marshuan drejt Medinës pas një viti, në Shawwâl A.H.(pas Hixhras). Muslimanët, të cilët nuk mundën të mblidhnin më shumë se 700 burra, marshuan jashtë Medinës për t'u ndeshur me armikun rrëzë malit të Uhudit, vetëm tri milje nga qyteti. Muslimanët luftuan me vetmohim dhe shtatë nga flamurtarët e armikut u vranë njeri pas tjetrit. Një panik i përgjithshëm i pushtoi Kuraishët. Ata ia mbathën dhe muslimanët i ndoqën këmba-këmbës, por pikërisht në këtë kohë Khâlidi pa se shigjetarët muslimanë e kishin lënë prapavijën e tyre të pambrojtur duke lënë bosh disa pozicione për të marrë pjesë në ndjekje, dhe u kthye mbrapsht në krye të 200 kalorësve të tij dhe i sulmoi muslimanët nga mbrapa. Duke e parë këtë, ushtria kuraishë që kishte marrë arratinë gjithashtu u kthye, kështu që një grusht muslimanësh në rrëmujën e krijuar për shkak të ndjekjes, u gjendën të ngjeshur nga të dy anët. Gjendja ishte aq kritike sa që tërë ushtria muslimane rrezikohej tani të asgjësohej. Profeti, duke e marrë në sy rrezikun për veten dhe duke u vënë në shenjë të sulmit të armikut, u thirri me zë të lartë njerëzve të tij për t'u mbledhur rreth tij: “Ejani tek unë, O shërbëtorë të Allahut! Unë jam i Dërguari i Allahut.” Ky ishte një sinjal për armikun që ta drejtonin sulmin e tyre mbi atë pikë të veçantë. Muslimanët e panë këtë dhe, duke e çarë rrethimin përmes radhëve të armikut, u ngjeshën sup më sup fort rreth Profetit. Por në këtë përpjekje ata pësuan humbje serioze, dhe kur u vra Mus'ab ibn 'Umairi, i cili i ngjante Profetit, u përhap lajmi si zjarri në fushë se ishte vrarë Profeti. Megjithatë muslimanët nuk e humbën kurajën. “Le ta vazhdojmë luftën për hir të kauzës për të cilën luftoi Profeti,” tha njeri prej tyre. Ndërkohë, Profeti kishte marrë plagë të rënda dhe ishte rrëzuar përdhe, por gjendja ishte bërë e sigurtë si për ushtrinë ashtu dhe për vetë Profetin i cili ishte i rrethuar nga të gjitha anët nga miq të devotshëm. Këtu duke i shtrënguar radhët e tyre në vend të ngritur dhe duke pasur malin si mburojë nga mbrapa, ata përsëri e bënë armikun që ta ndjente forcën e tyre. Kuraishët u tërhoqën nga fusha e betejës dhe morën rrugën mbrapsht drejt Mekës. Kur dikush iu lut Profetit që të lutej për shkatërrimin e armiqve të tij, ai ngriti duart lart duke thënë: “O Allah! Fale popullin tim se ata nuk dijnë ç'bëjnë.”

Ndonëse kësaj radhe i kishin shkaktuar muslimanëve humbje të rënda, Kuraishët e dini se edhe ky sulm mbi Medinën kishte dalë i dështuar. Prandaj, pas kthimit nga Uhudi, ata u përpoqën që të ngrinin çifutët dhe fiset beduine kundër muslimanëve, dhe në këtë ata patën sukses. Çifutët, Beduinët dhe Kuraishët të gjithë u bënë bashkë për t'i dhënë një goditje përfundimtare Islamit. NJë ushtri e madhe prej 10,000 vetash u mbledh në vitin e pestë të Arratisjes. Muslimanët, duke mos qenë në gjendje të ndeshen me këta armiq në fushë të hapur, u fortifikuan në Medinë duke hapur një kanal në anën që ishte e pambrojtur. Vetë Profeti mori pjesë në hapjen e kanalit si punëtor i zakonshëm. Të mbuluar me pluhur dhe me frikën e asgjësimit që rrinte fshehur në mendjën e tyre, ata këndonin megjithatë në kor të lumtur:

O Allah! Po të mos kishte qenë mëshira Jote, ne nuk do të ishim udhëhequr në rrugë të drejtë,

As nuk do të kishim dhënë lëmoshë, as nuk do të ishim lutur për Ty.

Na sill prehje e qetësi dhe na i drejto hapat në betejë,

Sepse ata janë ngritur kundër nesh dhe duan të na largojnë nga udha e drejtë me forcë – Por ne nuk pranojmë, nuk praojmë.

Forcat e mëdha më në fund arritën në Medinë. Ajo ishte një orë frike e pasigurie për muslimanët. Kurani i Shenjtë e përshkruan kështu shqetësimin e thellë, frikën e pasigurinë e atij çasti:

Kur ata u sulën mbi ju që nga lart jush e që nga poshtë jush, dhe kur sytë u bënë të turbullt e zemrat u ngjitën deri në fyt, dhe disa prej jush filluan të ushqejnë mendime nga më të ndryshmet për Allahun. Aty besimtarët u vunë në provë të dhimbshme dhe u tundën me një shkundje të fortë.¹⁹

Në mes të kësaj skene frike e tmerri, zemrat e muslimanëve ishin të mbushura me besim:

Dhe kur besimtarët i panë Aleatët (armiq), ata thanë: Kjo është ajo që na premtoi Allahu dhe i Dërguari i Tij, dhe Allahu dhe i Dërguari i Tij folën të vërtetën: dhe ajo vetëm se ia shtoi besimin dhe nënshtrimin.²⁰

Gjatë plot një muaj rrethimi muslimanët qëndruan pa u lëkundur. Shigjetat dhe gurët binin me breshëri të tmerrshme, por nuk mundën ta çanin mbrojtjen. U bënë sulme të njëpasnjëshme të cilat u zbrapsën me shpejtësi. Rrethimi u bë raskapitës për ushtrinë rrethuese, të cilës filuan t'i mbarohen dhe rezervat ushqimore. Elementët e natyrës në fund i erdhën në ndihmë mbrojtjes trime muslimane. Një natë shpërtheu një stuhi e cila i shembi tendat e rrethuesve. U bë rrëmujë midis Aleatëve dhe ata ia mbathën gjatë natës, për ngazëllimin e madh të muslimanëve të cilët falënderuan Zotin për këtë.

Tani Kuraishët i humbën të gjitha shpresat për t'i shtypur muslimanët. Thuajse një vit pas kësaj, Profeti me rreth 1400 shoqërues (Islami po fitonte terren pavarësisht nga luftrat) ndërmoi një udhëtim drejt Mekës për të kryer pelegrinazhin e vogël, por duke parë se Kuraishët ishin përgatitur për t'i bërë rezistencë me armë hyrjes së tij në Mekë, ndonëse ajo kishte si qëllim thjesht kryerjen e një detyrimi fetar, atij iu desh të ndalonte rreth nëntë milje larg qytetit të shenjtë, në një vend të quajtur Hudaibija. U dërguan përfaqësues për të gjetur një zgjidhje paqësore, por ata u keqtrajtuat dhe më në fund një burrë i rangut të lartë i quajtur Uthman, i dërguar për të rënë në marrëveshje, u arrestua

¹⁹ 33:10, 11

²⁰ 33:22

nga Kuraishët. Situata ishte kritike; i dërguari i posaçëm i muslimanëve ishte burgosur dhe u përhapën fjalë se e kishin vrarë. Muslimanët ishin të paarmatosur me përjashtim të shpatave që i kishin në mill, të cilat i mbanin në rast nevoje kur udhëtonin në një vend si Arabia, por ishin të vendosur që mos ta kthenin kurrizin. Profeti kërkoi besë prej tyre dhe ata u betuan sërish të gjithë pa përjashtim se do të luftonin deri tek njeriu i fundit në mbrojtje të Profetit, të cilit armiku donte t'i merrte jetën. Ky betim njihet si *Bai'ak al-Rixhvân* (Besa e Kënaqësisë Hyjnore) në historinë e Islamit.

Ky vendim nga ana e muslimanëve bëri që Kuraishët të vinin në vehte dhe më në fund u hartua një marrëveshje armëpushimi që do të ishte e vlefshme për një periudhë dhjetëvjeçare, ku, midis të tjerave, ishin dhe kushtet e mëposhtme:

1. Muslimanët do të kthehen pa kryer pelegrinazhin, për të cilin mund të vijjnë vitin e ardhshëm.
2. Në qoftë se ndonjë nga mekanët (banorët e Mekës) do të shkojë në Medinë, muslimanët do t'ia dorëzojnë atë mekanëve, por në qoftë se ndonjë nga muslimanët do të shkojë për të qëndruar në Mekë, Kuraishët nuk kanë asnjë detyrim për t'ia kthyer atë muslimanëve.
3. Fiset arabe janë të lirë të bëjnë aleancë me cilëndo palë që duan.

Mund të shihet fare qartë se çfarë çmimi të shtrenjtë ishte gati të paguante Profeti për hir të paqes; ai kishte rënë dakord që mos t'u jepte strehë atyre të cilët persekutoheshin për pranimin e Islamit, ndërsa njerëzit e tij ishin të lirë të shkonin te mosbesimtarët dhe të gjenin strehë në Mekë. Forca morale që i tërhiqte njerëzit drejt Islamit ishte aq e madhe sa që ndërsa asnjë musliman nuk u kthye në Mekë, ku mund të gjente strehë të sigurtë, mekanasit me duzina e përqaftuan Islamin. Këta, duke i gjetur dyert e Medinës të mbyllura për ta, u vendosën në 'Is, një vend që nuk ishte as nën autoritetin e Profetit, as nën atë të Kuraishëve. Islami po përhapej pavarësisht nga shpata.

Pasi u kthye nga Hudaibija, Profeti bëri përgatitje për t'ua dërguar mesazhin e Islamit të gjithë popujve, si kristianëve ashtu dhe magianëve, të cilët jetonin në kufijtë e Arabisë. Ai u dërgoi letra sovranëve të mbretërive fqinje, Perandorit të Romës, Kosreosit II të Persisë, mbretit të Egjiptit, Negusit të Abisinisë, si dhe disa prijsave arabë, duke i ftuar ata në Islam. Letra që iu dërgua Perandorit romak ishte formuluar si më poshtë:

Në emër të Allahut, Bamirësit, Mëshirëplotit. Nga Muhammedi, shërbëtori i Allahut dhe i Dërguari i Tij, drejtuar Herakliusit, prijësit të romakëve. Paqja qoftë me atë që ndjek udhën e rrëfyer. Pas kësaj, unë ju ftoj ta pranoni Islamin. Bëhu musliman dhe do të jesh në paqe – Allahu do të të japë shpërblim të dyfishtë; por në qoftë se i shmangesh kësaj, mbi ty do të bjerë mëkati i popullit tënd. Dhe, O ndjekës të Librit! Pranoni një propozim të drejtë midis nesh dhe jush se nuk do t'i shërbejmë tjetërkujt veç Allahut, dhe se nuk do ta shoqërojmë Atë me asgjë tjetër dhe se asnjë nga ne nuk do të pranojë të tjerë për zot veç Allahut; por në qoftë se ata kthejnë shpinën, atëherë thoni: Jep dëshmi se ne jemi muslimanë.²¹

Nga sundimtarët që iu dërgua mesazhi, Negusi e pranoi Islamin; mbreti i Egjiptit dërgoi disa dhurata si përgjigje; Perandori romak u ndikua fuqimisht por gjeneralët e tij ishin kundër; ndërsa Kosroesi e grisi letrën dhe i dërgoi urdhër guvernatorit të Jemenit për ta arrestuar Profetin. Kur ushtarët e guvernatorit arritën në Medinë për ekzekutimin e

²¹ Bukhârî, I:I

urdhrave, Profeti u tha atyre se Kosroesi vetë kishte vdekur dhe nuk ishte më mbret i Persisë. Ata u kthyen me këtë lajm te guvernatori i Jemenit dhe u muar vesh se Kosroesi II në fakt ishte vrarë nga i biri pikërisht natën që kishte përmendur Profeti. Kjo ngjarje çoi në përfaqimin e Islamit nga ana e guvernatorit, dhe si përfundim çlirimin e Jemenit nga zgjedha e Persisë.

Armëpushimi Hudaibijasë nuk kishte mbushur as dy vjet që ishte në fuqi kur Banû Bakari, një aleat i Kuraishëve, sulmoi Khuzâ'an, një aleat të muslimanëve, me ndihmën e Kuraishëve. Profeti atëherë i çoi fjalë Kuraishëve se ata ose duhej të paguanin haraç (pare gjaku) për ata që ishin vrarë në radhët e Khuzâ'anëve ose t'i këputnin lidhjet me Banû Bakarin, ose, në fund të fundit, të deklaropin se armëpushimi i Hudaibijasë ishte i anuluar e i pa vlefshëm. Kuraishët nuk ranë dakord për asnjërin nga dy propozimet e para, dhe si rezultat u bë anulimi i armëpushimit. Si rezultat I kësaj Profeti dha urdhër për të sulmuar Mekën në muajt e fundit të vitit të tetë të Arratisjes. Dy vitet gjatë të cilëve armëpushimi mbeti në fuqi kishin kthyer në Islam një numër aq të madh njerëzish sa që Profeti tani marshoi drejt Mekës më 10,000 burra nën flamurin e tij. Mekanasi nuk qenë në gjendje të bënin përgatitje për të përballuar sulmin. Në Marr al-Zahrân, një ditë udhëtim larg Mekës, prijësi kuraish, Abû Sufjân, kërkoi falje. Ndonëse ai ishte krye-fajtori, i cili nuk kishte lënë gur pa lëvizur për të asgjësuar Islamin, Profeti e fali dhe e la të lirë.

Ngadhnjimi i Mekës u bë praktikisht pa gjakderdhje. Kuraishët nuk qenë në gjendje të ndeshen me këtë forcë dhe Profeti shpalli amnesti të përgjithshme, duke garantuar siguri për të gjithë ata që hynë në shtëpinë e Abu Sufjanit, ose i mbyllën dyert e shtëpive të tyre, ose hynë mbrenda territorit të shenjtë të Qabesë. Kthimi në Islam nuk bënte pjesë në kushtet për garantimin e sigurisë së jetës e pronës. U dhanë urdhëra të rrepta për ushtrinë që po përparonte që të mos kishte anjë gjakderdhje. Pati vetëm nja një duzinë të vrarë për shkak 'Ikrimas, djalit të Abu Jahlit, i cili sulmoi një pjesë të forcave muslimane që ishin nën komandën e Khalidit, i cili tashmë ishte bërë musliman.

Pasi hyri kështu në Mekë, gjëja e parë që bëri Profeti ishte pastrimi i Mekës nga idhujt. Pastaj iu drejtua kuraishëve të mbledhur, të cilët kishin qenë fajtorë për krimet më të egra kundër muslimanëve. Ata qëndronin përpara tij tani si fajtorë të cilët kishin persekutuar muslimanët, u kishin shkakuar atyre torturat më mizore, kishin vrarë shumë prej tyre dhe në fund i kishin përzënë nga Meka. Ata nuk i kishin lënë muslimanët të bënin jetë të qetë bile as në shtëpinë e tyre të re në Medinë, por e kishin sulmuar atë qytet tri herë me forca të mëdha, me të cilat ata e dinin se muslimanët nuk kishin mjete për t'u përballur. Ishin pikërisht këta njerëz të cilët tani gjendeshin në mëshirën e Profetit. Duke iu drejtuar atyre, ai u bëri këtë pyetje: "Çfarë trajtimi prisni nga unë?"

Ata e njihnin *al-Amînin* prej kohësh; ata e dinin se Muhammedi kishte një zemër bujare mbrenda krahorit të tij. "Ti je vëlla fisnik, biri i një vëllai fisnik" – kjo qe përgjigjja e tyre e palëkundur. Por trajtimi që u bëri Muhammedi atyre i kapërceu edhe parashikimet e tyre. "Këtë ditë", tha ai me fjalët e Jozefit drejtuar vëllezërve të tij, "nuk ka asnjë qortim për faje kundër jush."²² Ata ishin ende mosbesimtarë, por vëreni zemërgjërësinë e atij shpirti të madh, i cili bile nuk donte as t'i qortonte për veprat e tyre të liga, dhe i cili i la të shkonin bile pa marrë asnjë premtim prej tyre për të ardhmen. Këtu kemi një garanci praktike të asaj këshille morale të lavdërueshme që thotë: *Duaje armikun tënd*. Jo vetëm u pushtua Meka, por bashkë me të u pushtuan dhe zemrat e

²² 12:92

armiqve më të egër të Islamit. Ata tani panë me sytë e tyre se si forcat e bashkuara të kundërshtarëve të mbledhur nga gjithë vendi kishin pësuar dështim të plotë përball të vërtetës së fuqishme e cila dilte nga buzët e një njeriu i cili kishte qëndruar i vetëm në mes të gjithë kundërshtarëve. Drejtësia e kauzës së tij ishte tashmë më se e qartë për ta, dhe burra e gra u afruan spontanisht për të përqaftuar Islamin. Nuk pati asnjë rast të vetëm të kthimit në Islam me forcë.

Ata të cilët ende bënin pjesë në fenë e vjetër u trajtuan me të njejtën frymë miqësie si anëtarët e vllazërimit. Bile dhe një kritik armiqësor detyrohet të pranojë:

Ndonëse qyteti e kishte pranuar me ngazëllim autoritetin e tij, banorët e tij akoma nuk e kishin përqaftuar të gjithë fenë e re dhe as nuk e kishin njohur formalisht pretendimin e tij profetik. Ndoshta ai kishte ndërmend të ndiqte kursin që kishte ndjekur në Medinë dhe ta linte konversionin e popullit të kryhej gradualisht pa detyrim.²³

Rënia e Mekës ishte një sinjal për të gjithë Arabinë. Në fakt, Kuraishët ishin përgjithësisht në themel të gjithë opozitës së organizuar. Me përjashtimin e vetëm të betejës së Hunainit, e cila u desh të ndërmerrej kundër Havazinëve menjëherë pas ngadhnjimit të Mekës, luftimet e rregullta midis muslimanëve dhe jo-muslimanëve në të gjithë Arabinë kishin marrë fund, dhe bile në Hunain, mosbesimtarët e Mekës luftuan përkrah muslimanëve.

Islami ishte tani i lirë nga trazirat mbrenda, por fuqia kristiane në veri e shikonte forcën e tij me sy xheloz, dhe lajmet e vazhdueshme në lidhje me përgatitjet e Perandorisë Romake për të sulmuar Arabinë nuk mund të injoroheshin. Për këtë arsye një ekspeditë prej 30,000 burrash u udhëhoq nga Profeti personalisht drejt kufirit verior në vitin e nëntë të Arratisjes. Mirëpo kur arriti në Tabûk, ai pa se marshimi i tij kishte një efekt frenues mbi armikun, dhe meqenëse nuk kishte forca armike në fushën e betejës, Profeti u kthye pa i sulmuar romakët dhe pa shpallur luftë kundër tyre. Në fakt gjithmonë iu përmbajt urdhërit Kuranor për të luftuar vetëm me ata të cilët ngrinin shpatën të parët për të luftuar kundër muslimanëve.

Pas kthimit nga Tabûku, paqja tashmë ishte vendosur në gadishull, por territori islamik ishte molepsur nga turmat e kusarëve që bënin pjesë në fise që kishin hyrë në marrëveshje me shtetin musliman, por kishin pak respekt për traktatet e tyre: “Ata me të cilët ti bën një marrëveshje, ata pastaj e thyejnë marrëveshjen vazhdimisht dhe nuk i respektojnë detyrimet e tyre.”²⁴ Këta njerëz ishin bërë kërcënim për sigurinë e jetës dhe të pronës. Prandaj nga fundi i vitit të nëntë të Hixhras, Profeti dërgoi Aliun për të bërë një deklaratë të rëndësishme për imunitetin për sa u takonte marrëveshjeve të tilla në pelegrinazhin vjetor në Mekë. Kjo deklaratë gjëndet në vargjet hyrës të kapitullit të titulluar “*Imuniteti*”: “Kjo është një deklaratë e imunitetit nga Allahu dhe i Dërguari i Tij drejtuar atyre idhujtarëve me të cilët ju bëtë një marrëveshje.”²⁵

Më ‘idhujtarë’ nënkuptohen idhujtarët që përmenden në kapitullin e mëparshëm, për të cilin tashmë është folur: “ata me të cilët Ti bën një marrëveshje, ata e thyejnë marrëveshjen e tyre vazhdimisht.” Kjo bëhet e qartë në pak vargjet që pasojnë duke bërë një përjashtim në favor të atyre të cilët nuk i kishin shkelur traktatet e tyre:

²³ Sir William Muir

²⁴ 8:56

²⁵ 9:1

Me përjashtim të atyre idhujtarëve me të cilët ju bëtë një marrëveshje dhe ata pastaj nuk ju kanë dalë fjale në asgjë dhe nuk kanë përkrahur askënd kundër jush dhe i përmbahen marrëveshjes deri në përfundim të afatit të tyre, Allahu i do ata të cilët kanë respekt për detyrimet e tyre.²⁶

Dhe përsëri:

Si mund të ketë marrëveshje për idhujtarët me Allahun dhe të Dërguarin e Tij, përveç se me ata me të cilët ju lidhët marrëveshje në Xhaminë e Shenjtë; për sa kohë që ata të jenë besnikë ndaj jush tregohuni besnikë me ta, sepse Allahu i do ata që kanë konsideratë për detyrimet e tyre. Si mund të jetë ajo! Sepse në qoftë se ata fitojnë kundër jush, ata nuk do të tregojnë konsideratë në rastin tuaj të lidhjeve të marrëdhënieve, as për ato të konventave të tyre; ata jua bëjnë qejfin me gojë ndërsa zemrat e tyre nuk bien dakord dhe shumica e tyre janë bukëshkalë . . . Ata nuk tregojnë konsideratë për lidhjet e marrëdhënieve as për ato të konventave në rastin e besimtarit, dhe këta janë ata që i shkelin kufijtë.²⁷

Idhujtarët të merakosur e takuan Aliun me fjalët: “O Ali! Jepja këtë mesazh kushëririt tënd (domethënë Profetit) se ne i kemi hedhur marrëveshjet prapa shpine dhe nuk ekziston marrëveshje midis atij dhe nesh përveç goditjes me heshta e ndeshjes me shpata.” Rezultati i qëndrimit të vendosur të Profetit ishte që fiset e tilla u dorëzuan, dhe një gjendje e qëndrueshme paqeje mbizotëroi në të gjithë gadishullin.

Kjo deklaratë e imunitetit ndaj dhunuesve nganjëherë është keqkuptuar duke e marrë si abrogim të kushteve të luftës të parashtruara në fillim: “Lufto me ata që luftojnë me ty dhe mos e tejkalo kufirin.” Në fakt, kushtet e parashtruara për luftë mbetën në fuqi deri në fund. Kthimi i Profetit nga Tabûku pa sulmuar as territorin romak as territorin e ndonjë fisi tjetër është dëshmi e qartë për këtë. Bile dhe pas deklaratës së imunitetit, muslimanëve iu kërkua që të luftonin me ata të cilët i sulmonin të parët: Çfarë! A nuk do të luftoni kundër një populli i cili e theu besën dhe synoi për ta përzënë të Dërguarin dhe ju sulmoi i pari?²⁸

Përfaqësitë që kishin nisur të vinin tashmë te Profeti në vitin e nëntë të Arratisjes për të mësuar të vërtetën rreth Islamit tani u bënë më të shumta. Njerëzit vinin nga të katër anët e Arabisë dhe e përqaforin Islamit me vullnetin e tyre të lirë. Sapo u vendos paqja, Islami u përhap me vrull e vërtik, dhe viti i dhjetë i Arratisjes shënoi kthimin e tërë Arabisë në Islam, përfshirë dhe disa fise kristiane. Nuk ishte vetëm një konversion (kthim) në kuptimin e heqjes dorë nga idhujtaria por besim në monoteizmin më të pastër nga njeri cep i gadishullit të madh në cepin tjetër; ishte një reformim në të gjitha sferat e jetës. I gjithë kursi i jetës së një populli të tërë u ndryshua – padija, paragjykimet dhe barbarizmat i lëshuan vendin përhapjes së dijeve dhe një botëkuptimi racional në të gjitha aspektet e jetës.

Në fund të vitit të dhjetë të Hixhras, Profeti u nis për të kryer pelegrinazhin në Mekë. Meqenë se e gjithë Arabia ishte tani muslimane, nuk pati as edhe një idhujtar në mizërinë prej 124.000 pelegrinësh (haxhijs) të grumbulluar në Mekë nga të katër anët e vendit. Pikërisht vendi në të cilin vetëm njëzet vjet të shkuara Profeti kishte qenë person i padëshiruar, fjalët e të cilit askush nuk donte t’i dëgjonte, tani ishte skena e përkushtimit

²⁶ 9:4

²⁷ 9:7-10

²⁸ 9:13

të mrekullueshëm ndaj tij. Ngado që kthente sytë, ai shihte turma miqsh të devotshëm të cilët e njihnin atë si për udhëheqës të tyre tokësor ashtu dhe për udhëheqës të tyre shpirtor. Një manifestim frymëzues i fuqisë Hyjnore si për atë ashtu dhe për ata që ishin mbledhur atje.

Pikërisht këtu ditën e nëntë të Dhul Hixhas, ditën e grumbullimit të pelegrinëve (haxhijve) në Malin Arafat, ai mori një shfaqje nga Lart e cila përcolli një valë të fuqishme ngazëllimi përmes turmës së madhe:

Këtë ditë Unë e përsosa fenë tuaj për ju dhe e përmbusha favorin Tim për ju dhe zgjedha për ju al-Islâmin si fe.²⁹

Duket se Profeti e ndjeu që mesazhi i përsosjes së fesë donte të thoshte se atij po i afrohej fundi. Këtu ai mbajti predikimin e mëposhtëm – predikimin e Islamit në Majën Arafat – drejtuar gjithë Arabisë nëpërmjet përfaqësueve të fiseve të ardhur nga të gjitha anët:

O popull! Dëgjojeni më vëmendje fjalët e mia, sepse nuk e di a do të kem rast tani e tutje t'ju takoj më ju këtu. . . . Ju bëj të ditur se jeta juaj, pasuritë tuaja dhe nderi juaj duhet të jenë aq të shenjta për njeri tjetrin sa kjo ditë e shenjtë në këtë muaj të shenjtë në këtë qytet të shenjtë. Ata që janë të pranishëm t'ia çojnë këtë mesazh atyre që mungojnë këtu. Ju do ta takoni Perëndinë tuaj një ditë, i Cili do t'ju thërrasë për të dhënë llogari për veprat tuaja...

O popull! Këtë ditë Satani është i dëshpëruar që nuk ka mundur të rivendosë pushtetin e tij në këtë vendin tuaj. Por në qoftë se i bindeni dhe për atë që do t'ju duket si gjë e parëndësishme, ajo do të jetë burim kënaqësie për të. Prandaj ju duhet të ruheni nga ai në çeshtjen e besimit tuaj.

O populli im! Ju keni disa të drejta ndaj grave tuaja, po kështu kanë edhe gratë tuaja ndaj jush. . . . Ato ua ka besuar ju Allahu. Prandaj duhet t'i trajtoni me gjithë mirësinë. . . . Për sa u përket skllëvërve tuaj, bëni kujdes që t'u jepni për të ngrënë nga ato që hani ju vetë, dhe t'i vishni me ato që visheni vetë.

O popull! Dëgjoni këto që po ju them dhe mos i harroni. Ju duhet ta dini se çdo musliman është vëlla i një muslimani tjetër. Ju jeni të gjithë të barabartë dhe anëtarë të një bashkësie vllazërore. Është e ndaluar për këdo nga ju që të marrë nga vëllai i tij gjë përveç asaj që ai me dëshirë ua jep. Mos i bëni padrejtësi njerëzve tuaj.

Pastaj Profeti thirri me sa fuqi kishte:

O Allah! Unë e kam transmetuar mesazhin Tënd.

Dhe lugina ushtoi nga fjalët:

Poo! Atë ti e ke bërë.

Ky njihet si pelegrinazhi i Lamtumirës së Profetit. Pak kohë pas kthimit të tij në Medinë, ai ra i sëmurë. Në fillim shkante në xhami për të prirë në lutjet bile edhe gjatë sëmundjes, por më vonë u bë shumë i pamundur dhe caktoi Abu Bakar in që të printe në lutjet. Pas një sëmundjeje që zgjati rreth dymbëdhjetë ditë, me 12 të Rabî'I, një të hënë në vitin e 11-të të Arratisjes, në moshën gjashtëdhjetë-e-tre vjeçare, ai ia dorëzoi shpirtin Krijuesit të tij. Fjalët e tij të fundit ishin:

Shoqëri e bekuar me Lart.

Karakteristika më e shquar e jetës së Profetit është suksesi i mahnitshëm që arriti. Transformimi që u bë mbrenda një hapësire kohore të shkurtër prej më pak se një çerek

²⁹ 5:3

shekulli është në fakt i pashembullt në historinë e botës. Nuk ka asnjë reformator tjetër i cili të ketë sjellë një ndryshim të tillë rrënjësor në jetën e një kombi të tërë që banon në një vend kaq të madh. Askush, në fakt, nuk e gjeti popullin e tij të zhytur në një degradim kaq të thellë sa ç’i gjeti Profeti arabët, dhe askush nuk i ngriti ata materialisht, moralisht e shpirtërisht në ato lartësi në të cilat i ngriti ai. Aq e rrënjësor thellë ishte idhujtaria e tyre, aq të fuqishme ishin lidhjet e bestytnive me përdorimin e tyre sa që përpjekjet propagandistike të çifutëve dhe kristianëve, të cilat kishin vazhduar për qindra vjet njera pas tjetrës, duke pasur pas shpine pushtetin material të mbretërive, nuk kishin qenë në gjendje të sillnin as ndryshimin më të vogël në gjendjen e tyre. Lëvizja indigjene arabe e Hanifëve që një dështim akoma më i madh. Të gjitha këto përpjekje për reformë i lanë arabët si komb aq të paditur për parimet e fesë e të moralit sa ç’kishin qenë gjithmonë. Mirëpo, njëzetetë vjet punë e Profetit i transformoi ata krejt. Adhurimi i idhujve dhe i çfarëdo lloj objekti tjetër përveç Zotit, qoftë në qiell apo në tokë, tani konsiderohej si turp për njerëzimin. Asnjë gjurmë idhulli nuk mbeti në tërë Arabinë. I gjithë kombi u zgjua me një ndjenjë dinjiteti të vërtetë të burrërisë dhe e kuptoi budallallekun e të rënit përmbys përpara gjërave të cilat njeriu ishte bërë për t’i sunduar dhe përpara forcave të cilat atij i kërkohej t’i mposhte. Supersticioni ia la vendin një feje racionale. Arabi jo vetëm u pastrua nga vesi i rrënjësor thellë dhe nga imoraliteti i paskrupullt; për më tepër ai u frymëzua me një dëshirë të zjarrtë për vepra nga më të mirat e më fisniket në shërbim jo vetëm të një vendi apo të një kombi, por çka është akoma më e lartë – në shërbim të gjithë njerëzimit. Zakonet e vjetra të cilat ishin të lidhura me padrejtësi ndaj të dobtëve dhe të shtypurve të gjitha u fshinë si me fshesën e një magjistareje, dhe vendin e tyre e zunë ligjet e drejta e të arsyeshme. Dehja, pas të cilës Arabia kishte qenë e dhënë qysh prej kohësh që nuk mbahen mend, u zhduk krejtësisht, deri në atë shkallë sa që dhe kupat e bardhakët që ishin përdorur për të pirë dhe për të mbajtur verë nuk gjëndeshin më gjëkund. Bixhozi tashmë ishte krejt i panjohur, kurse marrëdhëniet e shthurura midis sekseve i lëshuan vendin konsideratës më të lartë për pastërti morale. Arabi i cili krenohej për padijen e tiju bë i pasionuar pas diturisë, duke pirë thellë në çdo burim dijesh që ai mund të kapte. Dhe më madhështorja e të gjithave, nga një Arabi, elementët e ndryshëm të së cilës ishin në luftë të përhershme me njeri tjetrin deri në atë shkallë sa që i gjithë vendi ishte gati të humbte, ishte vërtet në “buzë të një humnere me zjarr,”³⁰ siç e paraqet kaq përmbledhtas Kurani i Shenjtë – nga këta elementë ndërluftues e kacafytës Profeti ngjizi një komb, një komb të bashkuar plot jetë e energji, përpara marshimit fitimtar të të cilit mbretëritë më të mëdha të botës u shkërmoqën si të ishin lodra përpara realitetit të besimit të ri. Asnjë njeri nuk ka frymëzuar ndonjëherë një jetë të tillë të re në një shkallë kaq të gjërë – një jetë që ndikoi në të gjitha degët e veprimtarisë njerëzore; një transformim i individit, i familjes, i shoqërisë, i kombit, i vendit; një zgjim si material ashtu dhe moral, si intelektual ashtu dhe shpirtor. Ja disa dëshmi nga shkrimtarë jo-muslimanë”

Përsektivat e Arabisë përpara Muhammedit ishin aq të disfavourshme për reformë fetare sa ç’ishin dhe për bashkim politik apo për rigjenerim kombëtar. Baza e besimit arab ishte idhujtaria e rrënjësor thellë, e cila për shekuj me radhë kishte qëndruar si

³⁰ 3:103

mburojë, pa asnjë shenjë të dukshme kalbëzimi, kundër çdo përpjekjeje për engjëllizim nga Egjipti e Siria.³¹

Gjatë rinisë së Muhammedit Gadishulli arabik kishte pamjen e një vendi që kundërshtonte fort çdo përpjekje për ndryshime; ndoshta kurrë më parë përpjekjet për ndryshime nuk kishin qenë më të pashpresa.³²

Shkaqet nganjëherë shfaqen mrekullishëm për të shpjeguar rezultate të krijuara nga një agjent në dukje i pamjaftueshëm për të ndikuar mbi to. U shfaq Muhammedi, dhe menjëherë arabët u zgjuan në një besim të ri e shpirtor; që këtej del përfundimi se Arabia po fermentohej për ndryshime dhe se ishte e përgatitur për t'i vënë ato në jetë. Për ne që e rishikojmë të kaluarën me qetësi, historia para-islamike e përgënjeshtrohet këtë hipotezë.³³

Që nga kohra që s'mbahen mend Meka dhe i gjithë Gadishulli arabik kishin qenë të zhytur në amulli shpirtore. Ndikimet e lehta e kalimtare të Judaizmit, Kristianizmit, apo të hulumtimeve filozofike mbi mendjen arabe kishin qenë vetëm si valëzime të lehta aty-këtu mbi sipërfaqen e një liqeni të qetë; gjithshka mbeti e qetë dhe e palëvizur nën sipërfaqe. Populli ishte i zhytur në bestytni, mizori e vese. . . Feja e tyre ishte një idhujtari vulgare; kurse besimi i tyre – frika e errët supersticioze për gjëra që nuk shihen . . . Trembëdhjetë vjet para Hixhras Meka ishte një qytet pa jetë në këtë shtet të shvleftësuar. Ç'ndryshim të madh kishin sjellë tani këta trembëdhjetë vjet. . . E vërteta çifute prej kohësh kishte tingëlluar në veshët e banorëve të Medinës; por ata duhej të prisnin gjersa të dëgjonin vargjet që gjallëronin shpirtin të Profetit Arab që dhe ata të zgjoheshin nga gjumi i tyre, dhe u dhanë papritmas pas një jete të re e serioze.³⁴

E megjithatë ne me të vërtetë mund të themi se asnjë histori nuk mund të mburret për ngjarje që të nxisin imagjinatën në mënyrë më të gjallë ose që të jenë më të habitshme në vetvete sesa ato që ndeshim në jetën e Musalmanëve të parë; qoftë kjo kur kemi parasysh Prijësin e Madh, apo ministrat e tij, nga njerëzit më mendjendritur; apo nëse kemi parasysh mënyrën e sjelljes së disa vendeve që ngadhnjeu ai; apo po të vërejmë kurajën, virtytin e ndjenjat që mbizotëronin njësoj si te gjeneralët ashtu dhe tek ushtarët.³⁵

Një popull më i përçarë do të ishte vështirë të gjendej, gjersa, papritmas, ndodhi mrekullia. Doli një njeri i cili, në saje të personalitetit të tij dhe pretendimit për të drejtuar udhërrëfimin Hyjnor, në fakt arriti të pamundurën, domethënë bashkimin e të gjithë këtyre fraksioneve ndërluftuese.³⁶

Kurrë nuk ishte udhëhequr një popull më shpejt drejt qytetërimit, ashtu siç ishte, sesa arabët nëpërmjet Islamit.³⁷

E tillë pra, shumë shkurt, ishte gjendja e arabëve, sociale e fetare, kur, po të përdornim një shprehje të Volterit, . . . 'ndodhi kthesa e Arabisë'; kur kishte rënë tashmë ora për revolucionin më të plotë, më të papritur dhe më të jashtëzakonshëm që i kishte ndodhur ndonjëherë ndonjë kombi mbi tokë.³⁸

³¹ Sir William Muir

³² *Ibid*

³³ Sir William Muir

³⁴ *Ibid*

³⁵ "Jeta e Muhammedi", nga Count of Boulainvilliers

³⁶ *Të mbrendshmet dhe të jashtmet e Mesopotit*

³⁷ *Kërkime të reja*, nga Hirschfeld

³⁸ Bosworth Smith

Nga të gjithë personalitetet fetare të botës, Muhammedi ishte më i suksesshmi.³⁹

Njeriu që solli transformimin më rrënjësor të një kombi mbrenda njëzet vjetësh; i cili, i vetëm dhe pa asnjë mbështetje, zhduku vesin dhe imoralitetin nga një vend i tërë ku përpjekjet më këmbëngulëse të një kombi misionar të fuqishëm kishin dështuar në mënyrë të pashpresë; i cili, me anë të shembullit personal pastroi jetën e një numuri të madh të njerëzimit; a ishte e mundur që një njeri i tillë të ishte vetë i pushtuar nga vesi? Një njeri i papastër nuk mund të predikonte rregullisht virtytin; si do të mund t'i merrte të tjerët për dore, dhe t'i çlironte nga vargojt e vesit, dhe t'i frymëzonte ushtarët e gjeneralët e tij me ndjenjat e virtytit? A mundet një njeri që vetë ngatërrohet nëpër errësirë t'i udhëhiqte të tjerët drejt dritës? Megjithatë Profeti – ky çlirimtar i madh i njerëzimit nga vargojt e mëkatit – quhet mëkatar sepse në një fazë të caktuar të jetës së tij kishte më shumë se një grua.

Cilatdo qofshin pikëpamjet mbi poligaminë e botës moderne, nuk ekziston as dyshimi më i vogël se pluraliteti i grave ndeshet në jetën e personazheve të mëdhej fetarë, të cilët me konsensusin e opinionit bënin jetë të një pastërtie të pashembullt. Abrahami, i cili trajtohet me respekt të thellë nga më shumë se gjysma e botës deri në ditët tona, kishte më shumë se një grua. Një gjë e ngashme ishte dhe në rastin e Jakobit, Moisiut e Davidit midis izraelitëve, si dhe me disa nga hindut e famshëm e të respektuar. Megjithatë është e vërtetë se këta dijetarë të mëdhenj nuk bënin jetë poligamike të nisur nga dëshira sensuale. Pastërtia morale në të gjitha aspektet është karakteristika dalluese e jetës së tyre, dhe vetëm ky fakt mjafton për ta dënuar përpjekjen për poshtërimin e tyre mbi bazën e prirjes së tyre ndaj poligamisë. Se cili ka qenë qellimi i tyre për ta bërë një gjë të tillë – kjo është e vështirë të thuhet në ditët e sotme, sepse historitë e jetës së tyre janë përgjithësisht të mbuluara nga errësira. Por me qenë se jeta e Profetit mund të lexohet në dritën e plotë të historisë, ne do ta marrim rastin e tij në shqyrtim të hollësishëm.

Jeta e Profetit mund të ndahet në katër periudha për sa i takon jetës së tij familjare. Deri në moshën njëzet-e-pesë vjeçare ai bëri jetë beqari; nga njëzet-e-pesë deri në moshën pesëdhjetë-e-katër vjeç ai jetoi i martuar vetëm me një grua; nga pesëdhjetë-e-katër deri në gjashtëdhjetë vjeç ai kontraktoi disa martesë; dhe në fund, nga gjashtëdhjeta deri sa vdiq nuk kontraktoi asnjë martesë të re. Periudha më e rëndësishme për të përcaktuar nëse Profeti ishte rob i pasioneve të tij është periudha e beqarisë. Po të mos kishte qenë zotërues i plotë i pasioneve të tij, ai nuk do të kishte bërë një jetë jashtëzakonisht të pastër e të ndershme, për të cilën fitoi titullin *al-Amîn*, në moshën njëzet-e-pesë vjeçare në një vend të nxehtë si Arabia, ku zhvillimi biologjik domosdoshmërisht duhet të ndodhë herët dhe pasionet janë përgjithësisht më të forta. Armiqtë e tij më të egër nuk mund të vinin në dukje as dhe një njollë të vetme në karakterin e tij kur e sfiduan më vonë. Sipas Muirit, të gjithë autoritetet shkencore janë të një mendimi “kur e paraqesin rininë e Muhammedit si të mbushur plot me modesti sjelljeje e pastërti karakteri të rrallë midis popullit të Mekës”. Tani, rinia është koha kur pasionet rebelohen, dhe njeriu i cili është në gjendje t'i kontrollojë pasionet e tij në rini, dhe kjo në periudhë beqarie, nuk ka asnjë mundësi të ndodhë që të bëhet pre e epshit në moshë të thyer. Kështu, periudha e parë e jetës së tij, beqaria e tij deri në moshën njëzet-e-pesë vjeç, jep dëshmi përfundimtare se ai nuk mund të binte kurrë pre e pasioneve të tij. Duhet shënuar në lidhje me këtë se në shoqërinë arabe në atë kohë nuk ekzistonte asnjë

³⁹ *Encyclopaedia Britannica*, botimi i 11-të, art. “Koran.”

sanksion moral kundër një jete të pamoralshme, kështu që nuk mund të thuhet se ai frenua në ndjekjen e një rrugë të keqe nga forca morale e shoqërisë. Paturpësitë e imoraliteti, nga ana tjetër, ishin në rend të ditës; dhe pikërisht në mes të njerëzve që krenoheshin për marrëdhëniet e shthurura morale Profeti bëri një jetë të një pastërtie morale të shkëlqyer, prandaj dhe gjithë kredia morale i takon pastërtisë së karakterit të tij.

Të marrim tani periudhën tjetër, periudhën e jetës bashkëshortore monogamike. Kur ishte njëzet-e-pesë vjeç, Muhammedi u martua me një grua të ve, Khadixhenë, pesëmbëdhjetë vjet më të madhe se vetë, dhe bëri një jetë përkushtimi e besnikërie të përsosur me të deri sa ajo vdiq, kur ai ishte pesëdhjetë vjeç. Poligamia ishte rregull në Arabinë e asaj kohe; dhe gruaja nuk kishte shkak për ankim, bile as që bëlbëzonte në shenjë pakënaqësie, në qoftë se i shoqi sillte në shtëpi një grua të dytë apo të tretë. Profeti i takonte familjes më fisnike të Kuraishëve dhe martesë e tij me Khadixhenë e kishte bërë të pasur; kështu që po të kishte dashur të merrte një grua tjetër, do të kishte qenë fare e lehtë për të. Por ai bëri një jetë monogamike të një përkushtimi maksimal me gruan e tij gjatë gjithë kësaj kohe. Kur vdiq Khadixheja, ai u martua me një grua shumë të moshuar, Saudan, rekomandimi i vetëm për nderin e së cilës ishte se ajo ishte e veja e një miku të tij besnik i cili kishte qenë i detyruar të ikte në Abisini për shkak të persekutimit nga Kuraishët. Pjesa kryesore e jetës së tij, nga njëzet-e-pesë deri në pesëdhjetë-e-katër vjeç, ishte kështu një shembull për pasuesit e tij se monogamia ishte rregull në jetën bashkëshortore.

Tani të vijmë te periudha e tretë. Nga të gjitha gratë e tij ‘Â`isha (Aisheja) ishte e vetmja me të cilën u martua kur ajo ishte e virgjër. I jati, Abû Bakari, miku më i ngushtë i Profetit, ia ofroi vajzën atij kur ai ishte në kulm të dëshpërimit për humbjen e të shoqes dhe xhaxhait të tij Abû Talibit. Vajza ishte e pajisur me cilësi të jashtëzakonshme, dhe si Abû Bakari ashtu dhe Profeti panë tek ajo gruan e madhe të së ardhmes, e cila ishte shumë e përshtatshme për të kryer detyrat e bashkëshortes së një mësuesi i cili do të bëhej shembull i përsosmërisë për njerëzimin. Kështu Profeti e pranoi atë; por me sa duket ajo ende nuk e kishte arritur moshën e pubertetit,⁴⁰ kështu që martesë u bë e plotë vetëm nga fundi i vitit të dytë të Arratisjes (Hixhras).

⁴⁰ Përgjithësisht ekziston një keqkuptim i madh në lidhje me moshën kur Aisheja u bë gruaja e Profetit. Ibn Sa`di ka shkruar në veprën *Tabaqât* se kur Profeti i Shenjtë shkoi tek Abû Bakari për t`i kërkuar dorën e vajzës, ai iu përgjigj se vajza tashmë ishte e fejuar me Jubairin, dhe se atij i duhej ta zgjidhte çështjen së pari me të. Kjo tregon se Aisheja në atë kohë duhej t`i ishte afruar moshës madhore. Përsëri, *Isâba*, duke bënë fjalë për vajzën e Profetit, Fatimen, thotë se ajo u lind pesë vjet para Thirrjes dhe ishte rreth pesë vjet më e madhe se Aisheja. Kjo tregon se Aisheja duhet të ketë qenë rreth dhjetë vjeç në kohën kur u fejuar me Profetin, dhe jo gjashtë vjeç siç mendohet përgjithësisht të ketë qenë. Kjo mbështetet akoma më tej nga fakti se vetë Aisheja ka deklaruar shprehimisht se kur u shfaq kapitulli me titull “Hëna” (kapitulli i pesëdhjetë-e-katërt), ajo ishte një vajzë që merrej me lojra dhe mbante mend disa vargje që ishin shfaqur në atë kohë. Tani, kapitulli i pesëdhjetë-e-katërt u shfaq pa asnjë dyshim përpara vitit të gjashtë të Thirrjes. Të gjitha këto konsiderata të çojnë vetën në një përfundim, domethënë, se Aisheja nuk mund të kishte qenë më e vogël se dhjetë vjeç në kohën e *nikâh*-ut të saj, e cila ishte praktikisht vetëm fejesë. Ka edhe një dëshmi në *Tabaqât* ku thuhet se Aisheja ishte nëntë vjeçe në kohën e *nikâh*-ut. Përsëri, ekziston një fakt i pranuar nga të gjithë se *nikâh*-u i Aishesë ndodhi në vitin e dhjetë të Thirrjes në muajin *Shawwâl*, ndërsa ka gjithashtu dëshmi akoma më të shumta që provojnë se martesë e saj u bë e plotë në vitin e dytë të Hixhras në të njëjtin muaj, gjë që tregon se kishin kaluar plot pesë vjet midis *nikâh*-ut dhe plotësisë së martesës. Si rrjedhojë, nuk ekziston as dyshimi më i vogël se Aisheja ishte nëntë vjeçe në kohën e fejesës dhe katërmëdhjetë ose pesëmbëdhjetë në kohën e martesës.

Në vitin e dytë të Arratisjes filluan një seri betejash me Kuraishët dhe fiset e tjera arabe, të cilat e pakësuan në mënyrë të ndjeshme numrin e meshkujve, të cilët mbanin familjen. Këto beteja vazhduan deri në vitin e tetë të Arratisjes. Pikërisht gjatë kësaj periudhe Profeti kontrakttoi të gjitha martesat, të cilat duken të diskutueshme për mendësinë moderne, por që as miku as armiku nuk i shikonte me mosmiratim në atë kohë. Një shkrimtar kristian thotë:

Megjithatë, duhet të mos harrojmë se shumica e martesave të Muhammedit mund të shpjegohen se u bënë të paktën po aq nga keqardhja e tij për gjendjen e mjerë të personave në fjalë, sa dhe për motive të tjera. Thuajse të gjitha ato ishin gra të veja të cilat nuk shquheshin as për bukuri as për pasuri, por ishte krejt e kundërta.⁴¹

Le t'i shikojmë faktet drejt e në sy. Profeti kishte tani në shtëpinë e tij një grua të bukur e të re, Aishenë. Asnjë nga gratë e tjera me të cilat u martua ai më vonë nuk mund të krahasoheshin me të as nga rinia as nga bukuria. Është e sigurtë pra se nuk ishte joshja pas bukurisë që çoi në këto martesat. Kemi parë tashmë se qysh nga rinia e deri në moshë të thyer Profeti mbeti zotëruar i plotë i pasioneve të tij. Njeriu, i cili mundi të jetonte në beqari deri në moshën njëzet-e-pesë vjeçare dhe të gëzonte respekt për karakterin e panjollë, i cili deri në moshën pesëdhjetë-e-katër vjeçare jetoi me një grua të vetme dhe kjo pavarësisht nga fakti që poligamia ishte më shumë rregull se përjashtim në atë kohë dhe që një lidhje poligamike nuk ndeshte as në kundërshtimin më të vogël – për një njeri të tillë nuk mund të thuhet se ndryshoi pa prituri e pa kujtuar pas pesëdhjetë-e-pesë vjetësh, kur mosha e vjetër përgjithësisht i fashit pasionet bile dhe të atyre të cilët nuk janë në gjendje t'i kontrollojnë pasionet e tyre në rini. Asnjë motiv tjetër nuk mund të lidhet me këto martesat veç keqardhjes për këto zonja të cilave iu bë ky nder. Po të kishte pasur ndonjë motiv më pak të ndershëm, ai do të kishte zgjedhur të tjera dhe jo gra të veja, dhe sipas zakonisht arab një burrë në pozitën e tij mund të kishte virgjëresha të reja sa të donte.

E kam thënë se një ndryshim për më keq nuk mund t'i ndodhte një njeriu i cili kishte bërë pa as më të voglin dyshim një jetë të panjollë deri sa u bë pesëdhjetë-e-pesë vjeç. Në qoftë se bukuria e grave nuk mundi t'i provokonte pasionet e tij në rini dhe as ta largonte nga rruga e pastërtisë morale, si mund ta largonte në moshë të thyer? Dhe cilat ishin rrethanat në të cilat jetoi ai në Medinë gjatë këtyre viteve? Nuk ishte jetë qejfesh e rehatie ajo që bënte ai në atë kohë; përkundrazi ishte jetë e vështirë, sepse pikërisht në këtë kohë atij iu desh të zhvillonte lufta për jetë a vdekje me armiqtë e Islamit. Ushtri të mëdha erdhën për ta nënshtruar atë dhe grupin e vogël të muslimanëve në Medinë. Tërë Arabia ishte ndezur kundër tij. Ai nuk ishte i sigurtë për asnjë minutë. Iu desh të luftonte në beteja që vinin shpejt njera pas tjetrës. Duheshin bërë gati e duheshin nisur ekspedita të shumta. “Profet i Zotit! Jemi lodhur duke qëndruar nën armë ditë e natë,” i thonin shokët e tij. Dhe atij i duhej t'i ngushëllonte duke u thënë se do të vinte koha kur një udhëtar do të ishte në gjendje të shkonte nga një cep i vendit në tjetrin pa pasur armë me vete. Çifutët dhe kristianët ishin armiqtë e tij së bashku me idhujtarët. Shokët e tij më të mirë herë binin në betejë, herë vriteshin me tradhëti. A është e mundur për një njeri që të bëjë jetë rehatie e luksi në rrethana të tilla? Edhe sikur një njeri ta kishte mendjen për të bërë një jetë të dhënë pas qejfeve, të cilën Profeti sipas të gjitha dëshmimeve të disponueshme nuk e kishte, kjo nuk ishte koha e duhur për këtë. Në rrethana të tilla lufte, me armiq

⁴¹ Bosworth Smith

mbrenda në Medinë dhe armiq rreth e rrotull saj, duke pasur një numër jashtëzakonisht të vogël muslimanësh në krahasim me armikun, duke marrë lajme për sulme nga të gjitha anët nga forca shumë të mëdha në numër, bile dhe jeta e një njeriu të shthurur do të ndryshonte, për të mos thënë asgjë pr një njeri me pastërti karakteri të përbetuar, të cilin nuk kishte tundim që ta lëkundte aq më pak ta bënte të shthurur.

Në qoftë se ditët e Profetit gjatë kësaj periudhe kalonin në mënyrë kaq të tendosur, si i kalonte ai netët? Ai kishte një numër grash të ligjshme, por ai nuk i kalonte netët duke u kënaqur me ta. Ekziston dëshmia më e qartë e regjistruar në Kuranin e Shenjtë si dhe në Hadithe se ai e kalonte gjysmën, nganjëherë dhe dy të tretat, e natës duke u lutur e duke recituar Kuranin e Shenjtë dhe duke qëndruar më këmbë gjatë lutjes. Ai qëndronte më këmbë aq shumë sa i fryheshin këmbët. A mund të thuhet për një njeri të tillë se i merrte gratë për t'u dhënë pas qejfeve kur dhe hollësitë më të imta të jetës së tij që disponohen dëshmojnë përfundimisht se ajo ishte një jetë tejet e tendosur e shkëputur nga qejfet e çdo lloji?

Le të marrim në shqyrtim tani dhe një çështje tjetër. A dëshmohet vërtet ndonjë ndryshim në pjesën e fundit të jetës së tij kur u bë sundues i një shteti? “Në bariun e shkretirës, në tregtarin sirian, në të vetmuarin e Malit Hira, në reformatorin në minoritetin e njëshit, në të emigruarin e Medinës, në ngadhnjimtarin e pranuar, në të barabartin me persianin Choroës (Koroës) dhe grekun Heraklius, ne gjejmë gjithnjë një unitet lëndor, real. Dyshoj nëse ndonjë njeri tjetër, kushtet e jashtëme të të cilit ndryshuan kaq shumë, të ndryshonte kaq pak vetë për t’iu përshtatur atyre: aksidentet ndryshojnë, esenca më duket se është e njejtë në gjithshka.”⁴²

Që nga djepi e deri në varr Profeti kaloi nëpër një larmi rrethanash – larmi e cila zor se mund të ndeshet në jetën e një njeriu të vetëm. Jeta e jetimit është kulmi i mjerimit, kurse jeta e mbretit është kulmi i pushtetit. Duke qenë jetim ai u ngjiti në majat e lavdisë mbretërore, por ajo nuk solli as ndryshimin më të vogël në mënyrën e tij të jetesës. Ai vazhdoi të ushqej me të njejtat lloje gjellësh të thjeshta, të vishej me të njejtat robe të thjeshta, dhe në të gjitha aspektet të bënte të njejtën jetë të thjeshtë që bënte kur ishte jetim. Është e vështirë të heqësh dorë nga froni mbretëror dhe të bësh jetë hermiti, por është akoma më e vështirë që njeriu të mbajë skeptrin mbretëror e në të njejtën kohë të bëjë jetë hermiti, që njeriu të ketë pushtet e pasuri dhe ta shpenzojë atë vetëm për të rritur mirëqenien e të tjerëve, që njeriu të ketë llukset nga më joshëset para syve të tij e megjithatë të mos rrëmbehet për asnjë çast pas tyre. Kur Profeti u bë në fakt sundimtar i shtetit, mobiljet e shtëpisë së tij përbëheshin nga një rrogozë të ashpër të bërë me gjethe palme që përdorej për të fjetur dhe një shtambë me ujë. Disa netë ai i kalonte pa ngrënë. Për ditë të tëra nuk ndizej fare zjarr në shtëpinë e tij për të gatuar dhe e gjithë familja ushqej vetëm me hurma. Mjetet për të bërë një jetë të lehtë e të rehatshme nuk i mungonin. Thesari publik ishte në dispozicion të tij. Të gjithë nga pasuesit e tij të pasur, të cilët nuk ngurronin për të dhënë jetën për hir të tij, do të kishin qenë më se të kënaqur t’i vinin në dispozicion atij çdo lloj komoditeti, mjafton që ai të hapte gojën për ta kërkuar. Por gjërat e kësaj botë kishin peshë të lehtë para syve të tij. Asnjë dëshirë materiale nuk e joshte, as në kohë varfërie as në kohë bolleku. Ashtu siç refuzoi pasuri, pushtet e bukuri, të cilat ia ofruan Kuraishët kur ai ishte në kulmin e një gjendjeje të

⁴² Bosworth Smith

pashpresë, po me aq mospërfillje i shikoi ato kur Perëndia ia dha të gjitha këto gjëra nga hirësia e Tij.

Ai jo vetëm bëri vetë jetë të thjeshtë prej punëtori, por nuk lejoi as gratë e tij që të jenë të dhëna pas pasurisë. Pak kohë pas emigrimit të tyre në Medinë, kushtet e muslimanëve ndryshuan dhe ata u morën me tregti që u solli begati. Fitoret e tyre, më vonë, i shtuan edhe më shumë të mirat materiale që gëzonin muslimanët. Një dëshirë krejt njerëzore i përshkoi zemrat e grave të Profetit që edhe ato, si familjet e tjera muslimane, të përfitonin nga këto të mira materiale. Si rrjedhim, ato shkuan te Profeti të gjitha bashkë për t'i mbushur mendjen që t'i lejonte të kishin pjesën e tyre legjitime të të mirave materiale të kësaj bote. Atëherë erdhi urdhëri Hyjnor:

O Profet! Thuaji grave tuaja, në qoftë se dëshirojnë jetën e kësaj bote bashkë me zbukurimet e saj, ejani, unë do t'ju jap një sasi dhe t'ju lejoj të largoheni të kënaqura me ato që do të merrni. Dhe në qoftë se dëshironi Allahun dhe të Dërguarin e Tij dhe strehën e këtij të fundit, atëherë sigurisht Allahu ka përgatitur për mirëbërësit midis jush një shpërblim të fuqishëm.⁴³

Kështu atyre iu dhanë dy alternativa. Ata ose mund të kishin stolira të kësaj bote, ose të mbeteshin në shtëpinë e Profetit. Po të vendosnin të zgjidhnin të parën, ato do të merrnin me bollek nga ato që donin, por nuk do të kishin më nderin të ishin gratë e Profetit. A është kjo përgjigjja e një njeriu sensual? Një njeri i tillë do të kishte bërë gjithshka për të kënaqur tekat e objekteve që i ka për zemër. Posi, ai vetë do të kishte dëshiruar që gratë e tij të vishnin fustanet më të bukur dhe të jetonin në komoditet. Nuk ka dyshim se Profeti ushqente dashuri të madhe për gratë e tij. Ai kishte respekt të jashtëzakonshëm për të drejtat e grave dhe ishte mbrojtës i flaktë I kauzës së tyre. Por kur gratë e tij shkuan tek ai me kërkesa krejt legjitime për të pasur më shumë stolira e zbukurime, atyre iu tha me gjakftohtësi se në qoftë se donin të kishin gjëra të tilla, ato nuk ishin të denja për të jetuar në shtëpinë e Profetit. Kjo tregon përtej çdo hijeje dyshimi se sa e çliruar ishte mendja e Profetit nga të gjitha mendimet e ulëta e sensuale. Ai ishte gati më mirë t'i ndante të gjitha gratë e tij sesa të pranonte atë që e konsideronte të padenjë për gratë e tij – prirjen ndaj gjërave tokësore. Kjo tregon përfundimisht se objekti i martesave të tij mund të ishte gjithshka veç dhënies pas qejfeve.

Le të shqyrtojmë edhe një herë faktet historike të cilat e çuan Profetin të merrte një numër grash mbrenda një periudhe të shkurtër kohore prej pesë vjetësh, nga viti I trete i Hixhras deri te viti i shtatë, ndërsa përpara kësaj ai kaloi gati tridhjetë vjet të jetës së tij në gjendje monogamie. Kjo periudhë përkon saktësisht me kohën kur po zhvillohej luftë e pandërprerë midis muslimanëve dhe jo-muslimanëve. Rrethi i bashkësisë vlazërore muslimane në atë kohë ishte shumë i ngushtë. Gjendja e vazhduar e luftës krijoi pabarazi midis elementëve mashkullorë e femrorë të shoqërisë. Burrat kishin rënë në fushën e betejës, ndërkohë që gratë e tyre të veja duheshin mbajtur e ushqyer. Por buka e gjalpi nuk ishin të vetmet gjëra që nevojiteshin në raste të tilla. Prirja seksuale është e ngulitur në natyrën njerëzore, dhe një burrë shteti i cili i lë pas dore kërkesat seksuale e çon shoqërinë drejt korrupsionit moral që përfundon me shkatërrimin e të gjithë kombit. Një reformator, për të cilin morali është gjithshka, nuk mund të kënaqet vetëm me sigurimin e nevojave materiale të grave të veja. Profeti shqetësohej për pastërtinë e tyre morale shumë më tepër se për nevojat e tyre materiale, fizike. Prandaj u bë e nevojshme të

⁴³ 33:28, 29

lejohej poligamia. Kjo është arsyeja që ai vetë u martua me aq shumë gra gjatë periudhë kur lufta ishte në këmbë. Thuajse të gjitha gratë e Profetit ishin të veja. Po të kishte qenë motivi dhënia pas qejfeve, nuk kishte pse të zgjidheshin gra të veja. Do të kishte qenë privilegj i lakmuar për çdo musliman që të bëhej vjehër i Profetit. Por objekti ishte vërtet fisnik – mbrojtja e vejushave të miqve të tij. Vetëm në poligami qëndronte sigurimi e shpëtimi i shoqërisë muslimane.

Tani vijmë te periudha e katërt. Me fitoren në Mekë në vitin 8 A.H. (viti I tetë pas Hixhras), luftrat e mbrendshme praktikisht morën fund. Trazira kishte, por në tërësi ishte vendosur paqja në vend dhe ishin rivendosur kushtet normale. Nga viti i tetë i Arratisjes deri në fund të jetës së tij përsëri konstatojmë se Profeti nuk kontrakttoi ndonjë martesë të re. Çfarë dëshmojnë faktet atëhere? Profeti e shtoi numrin e grave të tij vetëm gjatë kohës që atij iu desh të jetonte në kushte lufte, kur numri i burrave u pakësua dhe shumë gra do të kishin mbetur pa mbështetje e pa shtëpi në qoftë se vështirësia e krijuar nuk do të ishte zgjidhur duke lejuar një poligami të kufizuar. Përpara se Profeti të hynte në luftë mbrojtëse, jetoi në shoqërinë e një gruaje të vetme, dhe ku mbaroi lufta nuk kontrakttoi asnjë martesë tjetër. Kjo sqaron çdo dyshim në lidhje me motivin e Profetit. Në të gjitha martesat që kontrakttoi gjatë luftës kishte një qëllim moral që qëndronte prapa asaj që dukej. Në jetën e tij iu krijuan situata të tilla në të cilat ai, me gjithë misionin moral e fetar të jetës së tij, u detyra të merrte më shumë se një grua. Në këtë gjë ai vetëm se tregoi keqardhje për seksin më të dobët.

Ndonëse jetonte në një vend ku poligamia ishte rregull, Profetit nuk i pëlqente poligamia. Ai e kaloi pjesën kryesore të jetës së tij, deri në moshën pesëdhjetë-e-katër vjeçare, si bashkëshort i një gruaje të vetme, duke treguar kështu se bashkimi i një burri me një grua ishte rregull në kushte normale. Por kur u krijuan kushte anormale, ai nuk iu shmang detyrës si sentimentalist. Ai e pa se pastërtia morale e gruas ishte në rrezik në qoftë se nuk lejohej poligamia; kështu, për hir të një interesi më të lartë ai e lejoi poligaminë si përjashtim për t'iu përgjigjur rrethanave të jashtëzakonshme. Pikërisht kështu ai mund t'i kushtojë luftës, ndonëse nga natyra ai ishte kundër saj. Plot dyzet vjet përpara Thirrjes, ai kishte jetuar në një vend ku shpata përdorej aq lirisht sa ç'përdorej shkopi diku tjetër, ku luftimet e hakmarrjet ishin në rend të ditës, ku burrat kacafyteshin me njeri tjetrin si kafshë të egra, ku nuk kishte shans të mbijetonte një njeri që nuk dinte të përdorte shpatën; megjithatë, as deh një herë gjatë këtyre dyzet vjetëve ai nuk goditi asnjë armik. E njejta gjë ndodhi me të për katërmbëdhjetë vjet pas Thirrjes.

Urdhërat që kanë të bëjnë me paqen në Kurani e Shenjtë tregojnë qartë se ai kishte natyrë paqedashëse: “Në qoftë se ata priren ndaj paqes, edhe ti priru ndaj saj dhe ki besim në Allahun . . . Dhe në qoftë se ata kanë ndërmend të të mashtrojnë, atëherë sigurisht Allahu të mjafton ty.”⁴⁴

Pranimi i armëpushimit të Hudaibijës nga ana e Profetit, ndonëse kushtet e tij ishin poshtuese për muslimanët, të cilët ishin gati më mirë të jepnin jetën nga i pari e deri tek i fundit sesa të pranonin ato kushte, është gjithashtu një provë e qartë e natyrës së tij paqedashëse. Por kur e thirri detyra për të dalë në fushën e luftës për të shpëtuar bashkësinë e tij, ai nuk ngurroi të rrokte shpatën kundër një force shumë herë me të madhe në numër. Ai veprroi si gjeneral i mençur në të gjitha fushat e betejës dhe sillej si ushtar trim kur e kërkonte rasti. Ai dinte si ta shpërndante armikun në kohë, përpara se ai

⁴⁴ 8:61, 62

të mblidhte forca të mjaftueshme për t'i dhënë goditje të fortë muslimanëve. Dhe një herë, në betejën e Hunainit, kur ushtria e tij ishte në ikje për shkak të sulmit të rreptë të shigjetarëve të armikut, ai ishte fare vetëm duke përparuar drejt forcave të arnikut, derisa ushtarët e tij u grumbulluan rrethrotull tij. Nga natyra ai nuk ishte i prirur ndaj luftës, megjithatë u krijuan rrethanat që e tërhoqën atë në fushën e betejës, dhe ai atëherë tregoi urtësinë e gjeneralit dhe trimërinë e ushtarit. Po kështu, nga natyra si nuk ishte i prirur ndaj poligamisë, duke bërë një jetë beqari të një dliresie të pashembullt deri në moshën njëzet-e-pesë vjeçare dhe një jetë martesore prej bashkëshorti monogamik deri sa u bë pesëdhjet-e-katër, por kur e thirri detyra për të marrë shumë gra nën strehën e tij, ai u përgjigj thirrjes së detyrës.

Sado i shkurtër që të jetë ky trajtim i jetës së Profetit, ai do të ishte i mangët pa thënë disa fjalë për sjelljen e moralin e tij. Kur e pyetën të shoqen, Aishenë, e cila i dinte më mirë se kushdo tjetër sekretet e tij, rreth normave të tij morale, përgjigja e saj ishte: "Normat e tij morale janë Kurani." Me fjalë të tjera, parimet më të larta morale që vihen në dukje në Kuranin e Shenjtë ishin të mishëruara tek ai.

Thjeshtësia dhe sinqeriteti përbëjnë thelbin e karakterit të Profetit. Ai bënte nga të gjitha llojet e punëve me duart e veta. Milte dhitë e veta, arnonte rrobat e veta dhe meremetonte këpucët e veta. Ai vetë fshinte shtëpinë, lidhte devenë e kujdesej vetë për të. Asnjë lloj pune nuk ishte e papërfillshme për të. Ai punoi si murator në ndërtimin e xhamisë, si dhe në hapjen e kanalit rrethrotull Medinës. Ai personalisht shkante të bënte pazarin, bile jo vetëm për familjen e tij, por dhe për komshijtë e për gratë pa përkrahje. Ai kurrë nuk e përbuzte punën, sado e rëndomtë të ishte, pavarësisht nga dinjiteti i pozitës si Profet e Mbret. Kështu ai demonstroi nëpërmjet shembullit personal se përgjegjësitë e një njeriu nuk përcaktojnë në fakt fisnikërinë apo ligësinë e tij.

Veprimet e lëvizjet e tij karakterisoheshin nga një thjeshtësi e natyrshme. Atij nuk i pëlqente që shoqëruesit e shokët e tij të ngriheshin në këmbë kur arrinte ai. Një herë ai ua ndaloi atyre të ngrihen duke u thënë: "Mos u ngrini në këmbë për mua siç bëjnë ata që nuk janë arabë," dhe shtoi se ai ishte një krijesë e përvuajtur e Perëndisë, që hante si hanin të tjerët dhe rrinte si rrinë të tjerët. Ehen një burrë deshi t'i puthte dorën, ai e tërhoqi duke vënë në dukje se ashtu silleshin ndaj mbretit ata që nuk ishin arabë. Edhe në qoftë se një skllav i dërgonte ftesë, ai e pranonte. Ai hante bukë në praninë e të gjitha shtresave të popullit, bile dhe të sklleverve. Kur ulej mes njerëzve, ai nuk ishte asgjë që ta dallonte prej të tjerëve.

Profeti ushqente dashuri të thellë për miqtë e tij. Kur shtrëngonte duart me ta, ai kurrë nuk e tërhiqte dorën i pari. Të gjithë i takonte buzagaz. Në një raport të Xharir ibn 'Abdullahut thuhet se ai kurrë nuk e kishte parë Profetin ndryshe veç me buzëqeshje në fytyrë. Ai fliste lirshëm, pa krijuar kurrë rezervë artificiale për ti dhënë vehtes hije superioriteti. Ai i merrte fëmijët në krahë dhe kujdesej për ta. Atij nuk i pëlqente kur ndokush fliste prapa krahëve dhe nuk i lejonte vizitorët e tij që të flisnin keq për asnjërin nga miqt e tij. Gjithnjë ishte i pari që i përshëndeste miqtë e tij dhe u jepte dorën.

Zemërgjërësia e Profetit bile dhe ndaj armiqve të tij është e pashembullt në analet e historisë së botës. 'Abdullah ibn Ubaji, një krye-hipokrit, ishte armik i betuar i Islamit, dhe ai rrinte ditë e natë duke thurur prapësira kundër muslimanëve. Megjithatë, kur ai vdiq, Profeti i lut Zotit që ta falte dhe bile dha këmishën e tij si qefin për t'ia mbështjellur trupin. Mekasit, të cilët për një kohë të gjatë i kishin shkaktuar atij e

shokëve të tij tortura nga më barbalet, jo vetëm fituan amnesti të përgjithshme, por dhe u lanë të lirë pa asnjë qortim. Njëzet vjet të gjata persekutimesh e lufrash u konsideruan krejtësisht të shkuara e të harruara. “Zemërmadhështia me të cilën Muhammedi trajtoi një popull, i cili për një kohë të gjatë e kishte urreyer e përzënë, meriton kulmin e admirimit,” thotë Muiri. Është fakt se nuk ndeshet asnjë shembull tjetër në histori për faljen zemërmadhe të armiqve më të përbetuar, të cilët kishin derdhur gjak të pafajshëm, të cilët nuk kishin treguar mëshirë për njerëzit e pambrojtur, gratë e fëmijët, të cilët ishin përpjekur në kulm për ta vrarë Profetin dhe për t’i asgjësuar muslimanët. Robërit e luftës thuajse gjithmonë liroheshin pa u kërkuar asnjë haraç. Vetëm në rastin e robërve të luftës së Badrit u kërkuar haraç. Pas asaj, qindra robër, dhe bile në një rast, në betejën e Havazinit, gjashtë mijë robër përnjëherësh, u liruan pa u marrë asnjë grimë haraç. Në betejën e Uhudit, kur ai u plagos e ra përdhe, një shok i tij i tha t’i mallkonte persekutorët. Përgjigja e tij ishte: “Unë nuk jam dërguar për t’i mallkuar por për t’i grishur njerëzit ndaj së mirës e mëshirës. O Perëndi! Udhëhiqe popullin tim, sepse ata nuk dinë.” Një herë një beduin e tërhoqi dhe ia mbështolli shallin e madh për qafe. Kur e pyetën pse ai të mos shpërblehej me të njejtën monedhë, ai dha shpjegimin se ai (Profeti) kurrë nuk duhej ta kthente të keqen me të keqe.

Në administrimin e drejtësisë Profeti ishte i paanshëm në kulm. Qofshin muslimanë apo jomuslimanë, miq apo armiq, të gjithë ishin njëlloj para syve të tij. Edhe përpara Thirrjes, paanësia e tij, ndershmëria dhe integriteti i tij mbaheshin në gojë nga të gjithë të afërmit, dhe njerëzit shkoni tek ai për t’ua zgjidhur mosmarrëveshjet që kishin. Në Medinë, si çifutët ashtu dhe idhujtarët e pranoni atë për gjykatës në zgjidhjen e të gjitha mosmarrëveshjeve të tyre. Pavarësisht nga ligësia e rrënjosur thellë e çifutëve kundër Islamit, një herë kur i sollën për të zgjidhur një gjyq midis një çifuti dhe një muslimani, ai e zgjidhi atë në favor të çifutit, pavarësisht se muslimani, dhe bile ndoshta tërë fisi i tij, mund të ftoheshin e të largoheshin prej tij për shkak të kësaj. Në trajtimin e armiqëve të tij më të këqij ai gjithmonë i përmbahej me besnikëri urdhërit kuranor që thotë: “Mos lejo që urrejtja e një populli të të nxitë që të mos veprosh me drejtësi; vepro me drejtësi se kjo është më afër devotshmërisë ndaj Zotit.”⁴⁵ Kur ishte në shtratin e vdekjes, pikërisht përpara se t’i dilte shpirti, ai kërkoi që të bëhej e ditur publikisht thënia e tij: “Në qoftë se i detyrohem ndokujt ndonjë gjë, ai mund ta kërkojë; në qoftë se kam fyer ndokënd, ai mund të marrë shpajim.”

Në marrëdhëniet me të tjerët ai kurrë nuk e vendoste veten në pedestal më të lartë. Një herë, kur mbante pozitën e mbretit në Medinë, një çifut, të cilit i kishte borxh ca të holla, erdhi tek ai dhe filloi ta sulmonte me fjalë të rënda. Umari u tërbua nga inati, por Profeti e qortoi duke i thënë: “Do të kishe bërë mirë të na kishe këshilluar të dyve – mua, borxhlliu, që ta shlyeja borxhin me mirënjohje, dhe atë, borxh-dhënësin, që ta kërkonte atë në mënyrë më të hijshme.” Dhe ai i pagoi çifutit më shumë se i takonte. Në një rast tjetër, kur ishte në pyll me miqtë e tij, kishte ardhur koha për të përgatitur ushqimin. Secilit iu caktua për të bërë nga një punë; ai vetë shkoi për të mbledhur dru për zjarr. Ndonëse ishte kryeprijës tokësor e shpirtor, ai e bënte punën që i takonte si njeri i zakonshëm. Në trajtimin e shërbëtorëve, ai respektonte të njejtin parim të barazisë. Në një raport të Anasit thuhet se gjatë dhjetë vjetëve që kryente detyrat e Profetit në Medinë, ku

⁴⁵ 5:8

më në fund u bë zotruer i gjithë Arabisë, Anasi nuk u qortua asnjëherë prej tij. Ai kurrë nuk mbante njeri në skllavëri. Sapo merrte një skllav, i jepte lirinë.

Në bamirësi Profetit thjesht nuk i afrohej askush. Kurrë nuk e kthente mbrapsht lypësin. Ai i ushqente të uriturit duke e lënë veten pa gjë. Ai kurrë nuk mbajti para për vete. Kur ishte në shtratin e vdekjes, ai kërkoi që gjithshka që kishte në shtëpi t'u shpërndahej të varfërve. Bile dhe për krijesat memece të Zotit zemra e tij ishte e mbushur plot me mëshirë. Për njerin që po mbushte ujë në një pus për të shuar etjen e një qeni tha se ai kishte fituar parajsën më këtë akt mirësie. Për një grua të sëmurë ai tha se ajo po ndëshkohej sepse e kishte bërë zakon që ta lidhte macen e ta linte pa ngrënë. Qysh në moshë shumë të re ai kishte simpati të thellë për gratë e veja dhe jetimët, për të varfërit dhe ata pa përkrahje. Ai gjithmonë mbante anën e të shtypurve. Ai mbrontë të drejtat e grave në marrëdhëniet me burrat, të skllavërvë në marrëdhëniet me të zotët e tyre, të të sunduarve në marrëdhëniet me sunduesit, dhe të vartësve në marrëdhëniet me mbretin. Skllavërvë zezakë iu dha e njejta pozitë nderi që kishin udhëheqësit kuraishë. Ai ishte mbrojtësi i të shtypurve dhe i të keqtrajtuarve. Ai ishte shumë i dhënë pas fëmijve, dhe kur shëtiste ai i ledhatonte e u binte krahëve atyre që takonte në rrugë. Ai nuk harronte kurrë t'u bënte vizitë të sëmurëve dhe t'i pyeste për shëndetin e t'i ngushëllonte. Ai gjithashtu merrte pjesë në varrime.

I përvuajtur e i butë në shkallën më të lartë, ai kishte gjithashtu guximin e më trimit midis trimave. Ai nuk u tremb kurrë për asnjë çast nga armiqtë e tij. Edhe kur thureshin komplete në Mekë për t'i marrë jetën, ai lëvizte lirisht pa frikë ditën e natën. Ai u tha të gjithë pasuesve të tij që të emigronin nga Meka, kurse ai vetë mbeti thujse vetëm midis armiqve të tërbuar. Kur ndjekësit e tij kishin arritur deri te goja e shpellës ku ishte fshehur, ai ishte në gjendje ta ngushëllonte shoqëruesin e tij me fjalët: "Allahu është me ne." Në fushëbetejën e Uhudit kur e gjithë ushtria e tij ra në kurth, ai thirri më zë të lartë, pa marrë parasysh rrezikun për veten e tij, që t'i mblidhte ushtarët e çorientuar. Në betejën e Hunainit, kur ushtarët e thjeshtë muslimanë is mbathën me të katra, ai përparoi i vetëm drejt armikut duke thirrë me zë të lartë: "Unë jam Profeti." Një natë, kur dyshohej për sulm të papritur, ai qe i pari që inspektoi rrethinat e Medinës, i hipur mbi kalë pa i vënë shalën. Gjatë një udhëtimi, kur po pushonte nën një pemë fare vetëm, një armik u hodh mbi të dhe duke zhveshur shpatën i thirri: "Kush mund të të shpëtojë ty tani nga duart e mia?" Profeti me qetësi iu përgjigj: "Allahu." Dhe aty për aty e njejta shpatë u gjend në dorën e Profetit, i cili i bëri armikut të njejtën pyetje. Atëherë ai i ra në gjunjë duke iu lutur pa pikë dinjiteti, dhe Profeti e la të shkonte.

Integriteti dhe sinqeriteti i Profetit kishin famë universale në të gjithë Arabinë. Armiqtë e tij më të këqij shpesh ishin të detyruar të pranonin se ai nuk kishte thënë kurrë asnjë gënjeshtëri. Kur jepte fjalën një herë, ai e mbante atë dhe në kushtet më të vështira bile dhe me koston më të rëndë. Ai e respektoi me besnikëri armëpushimin e bërë në Hudaibija, ndonëse iu desh që të mos pranonte strehë për muslimanët që iknin nga persekutimet e mekasve. Biografët e tij kanë shprehur të gjithë të njejtin admirim për vetkontrollin e tij të palëkundur dhe vendosmërinë e patundur. Dëshpërimi e melankolia ishin të panjohura për të. Edhe kur ishte i rrethuar nga të gjitha anët nga perspektiva të zymta e kundërshtime të ashpra, besimi i tij në triumfin përfundimtar të së vërtetës nuk u lëkund kurrë për asnjë çast.

=====